

Grey4Green

Ενεργός γήρανση και κλιματική δράση μέσω της συμμετοχής των ηλικιωμένων στη διατήρηση της φύσης

ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ

Εγχειρίδιο
εφαρμογής

Συγγραφείς με αλφαβητική σειρά:

Associação BioLiving, Daniela Salazar Simões

Associação BioLiving, Inês Pimentel Santos

Association Des Agencies de la Democrtatie, Virginia Stimilli

Locale Center for the Advancement of Research Development, Tassos Dimitriou

Environment Agency of Iceland, Julie Kermarec

FO-Aarhus, Elizabeth Gregersen

FO-Aarhus, Karin Coles

Município de Lousada, Mariana Cardoso

Εκδότης:

Mariana Cardoso, Município de Lousada

Πιστοποιήσεις φωτογραφιών:

Περιβαλλοντική Υπηρεσία της Ισλανδίας

FO-Aarhus

Município de Lousada

Διάταξη και εξώφυλλο:

Κέντρο για την Προώθηση της Έρευνας και Ανάπτυξης

Στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+

Grey4Green:

Ηλικιωμένοι Εθελοντές για τη Διατήρηση της Φύσης

Αριθμός έργου: 2021-1-DK01-KA220-ADU-000026601

Αύγουστος, 2023

**Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν. Αριθμός έργου: 2021-1-DK01-KA220-ADU-000026601

Περιεχόμενα

01. Εισαγωγή **6**
02. Ποια είναι η σημασία της διατήρησης της φύσης; **7**
03. Πώς να διαγνώσετε τις περιβαλλοντικές ανάγκες και προτεραιότητες **10**
04. Τι είδους περιβαλλοντικές δράσεις μπορούν να αναλάβουν οι ηλικιωμένοι; Τι χρειάζεται; **12**
05. Ποια είναι η σημασία των προγραμμάτων εθελοντισμού για την τρίτη ηλικία; **15**
06. Λεπτομερής οδηγός για την εφαρμογή ενός προγράμματος εθελοντών για την προστασία της φύσης **17**
07. Εκμεταλλευτείτε στο έπακρο την ανταπόδοση των εθελοντών της τρίτης ηλικίας
(εμπειρίες, μοίρασμα, κίνητρα, χαρά, ολοκλήρωση, ιδιότητα του πολίτη κ.λπ.) **25**
08. Τι να κάνετε σε περίπτωση... **27**
09. Δικαιώματα και καθήκοντα του εθελοντή **28**
10. Το νομικό πλαίσιο των προγραμμάτων πράσινου εθελοντισμού **31**
11. Θέματα υγείας και ασφάλειας **34**
12. Αναφορές **36**

ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΔΑΝΙΑ

Frit Oplysningsforbund-Aarhus (FO-Aarhus) - Συντονιστής

Ο FO-Aarhus (Σύνδεσμος για την Εκπαίδευση Ενηλίκων) είναι ένας μη κυβερνητικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1973, για να παρέχει μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων και συμβουλευτική στους πολίτες του Aarhus. Διαθέτει το δικό του εκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο που αποτελείται από εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα, της δημόσιας διοίκησης και του τομέα της τυπικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η βασική εμπειρογνομοσύνη του FO-Aarhus έγκειται στη μη τυπική εκπαίδευση ενηλίκων για το ευρύ κοινό και στην εξειδίκευση σε προγράμματα που βοηθούν μη προνομιούχες ομάδες - π.χ. μετανάστες, άνεργους, άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεκτικούς, άτομα με ψυχικά προβλήματα - να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους και να ενταχθούν (ή να επανενταχθούν) στην κοινωνία και το εργατικό δυναμικό. Στόχος είναι να ενισχυθούν οι προσωπικές, κοινωνικές και επαγγελματικές ικανότητες των συμμετεχόντων ως εφελθτήριο για την επανεκπαίδευση, την επανένταξη στην αγορά εργασίας ή την περαιτέρω εκπαίδευση.

ΚΥΠΡΟΣ

Κέντρο για την Προώθηση της Έρευνας και της Ανάπτυξης στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία (CARDET)

Το CARDET είναι ένα από τα κορυφαία ερευνητικά και αναπτυξιακά κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων στην περιοχή της Μεσογείου με παγκόσμια εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων, την κοινωνική ένταξη, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση έργων, την ανάπτυξη ικανοτήτων και την ηλεκτρονική μάθηση. Το CARDET συνδέεται ανεξάρτητα με πανεπιστήμια και ιδρύματα από όλο τον κόσμο, όπως το Πανεπιστήμιο Yale, το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας και το Διεθνές Συμβούλιο Εκπαιδευτικών Μέσων. Το CARDET έχει ολοκληρώσει πολυάριθμα έργα σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων, την ηλεκτρονική μάθηση, τους γραμματισμούς, τη μικτή μάθηση, τη συνεργασία πανεπιστημίου - κοινότητας, τα MOOCs, τα ψηφιακά εργαλεία, τον εθελοντισμό και την ΕΕΚ. Το CARDET συγκεντρώνει μια διεθνή ομάδα εμπειρογνομώνων με δεκαετίες παγκόσμιας εμπειρίας στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση διεθνών έργων.

ΓΑΛΛΙΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση για την Τοπική Δημοκρατία (ALDA)

Ο ALDA είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Κογκρέσου του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1999 και έχει ως κύριο στόχο την προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης και της συμμετοχής των πολιτών σε τοπικό επίπεδο. Ο ALDA είναι ένας οργανισμός που συγκεντρώνει περισσότερα από 350 μέλη (συμπεριλαμβανομένων οργανισμών τοπικής δημοκρατίας, τοπικών αρχών, ενώσεων τοπικών αρχών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, πανεπιστημίων, ΜΚΟ, ενώσεων βάσης και δημόσιων φορέων), τα οποία εδρεύουν σε 45 χώρες στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και στις χώρες της ευρωπαϊκής γειτονιάς, μεταξύ των οποίων τα Βαλκάνια, η Λευκορωσία, η Μολδαβία, η περιοχή του Καυκάσου, η Τουρκία και μερικές χώρες από την περιοχή της Βόρειας Αφρικής. Τα γραφεία του βρίσκονται στο Στρασβούργο (FR), στις Βρυξέλλες (BE), στη Βιτσέντζα (IT), στη Σουμπότιτσα (RS), στα Σκόπια (MK), στο Κισινάου (MD) και στην Τύνιδα (TN). Ο ALDA έχει 40 υπαλλήλους και διάφορους ασκούμενους και εθελοντές που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες των διαφόρων γραφείων. Σήμερα, ο ALDA είναι βασικός ενδιαφερόμενος στον τομέα της τοπικής δημοκρατίας, της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, της χρηστής διακυβέρνησης, της ένταξης στην ΕΕ, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών και της κοινωνίας των πολιτών. Το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών του βασίζεται στην πολυμερή αποκεντρωμένη συνεργασία.

ΙΣΛΑΝΔΙΑ

Οργανισμός Περιβάλλοντος της Ισλανδίας (EAI)

Υπό τη διεύθυνση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, ο ρόλος του EAI είναι να προωθεί την προστασία και τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων της Ισλανδίας, καθώς και τη δημόσια ευημερία, συμβάλλοντας στη διασφάλιση ενός υγιούς περιβάλλοντος. Ο EAI είναι ένας κορυφαίος παράγοντας σε περιβαλλοντικά θέματα και στην προστασία της φύσης στην κοινότητα. Ο ρόλος του οργανισμού είναι να παρακολουθεί στενά την εξέλιξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων και να διασφαλίζει την ευημερία του κοινού. Ένας από τους κύριους ρόλους του EAI είναι η διαχείριση και προστασία του Εθνικού Πάρκου Snæfellsjökull και άλλων 115 προστατευόμενων περιοχών στην Ισλανδία. Σύμφωνα με τον νόμο για τη διατήρηση της φύσης, ένα Καταφύγιο Φύσης είναι μια περιοχή που προστατεύεται λόγω της σημασίας της για την άγρια ζωή (χλωρίδα και πανίδα) και το τοπίο. Η κύρια μέθοδος εργασίας του EAI είναι η ομαδική εργασία και λειτουργεί καλά για τη διαμόρφωση της μελλοντικής πολιτικής του σε κάθε περίπτωση. Έχει περίπου 90 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Ο Δήμος της Λουζάδας

Ο Δήμος της Λουζάδας (ML) είναι μια τοπική δημόσια διοίκηση, που διαχειρίζεται μια έκταση 95 km² με περίπου 50.000 κατοίκους. Αυτή η πυκνοκατοικημένη περιοχή, σε μια περιαστική περιοχή, αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξή της, την ποιότητα ζωής, τον αλφαριθμητικό του πληθυσμού και την ιδιότητα του πολίτη. Έτσι, η αποστολή του δήμου είναι να καθορίζει κατευθυντήριες στρατηγικές και να εκτελεί τις τοπικές πολιτικές που προκύπτουν μέσω μέτρων και προγραμμάτων σε διάφορους τομείς της αρμοδιότητάς του, προάγοντας την ποιότητα ζωής όλων των πολιτών και εξασφαλίζοντας υψηλά πρότυπα ποιοτικών υπηρεσιών. Το έργο μας αποσκοπεί στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης με οφέλη και ευκαιρίες για όλους τους πολίτες μας, όσον αφορά το περιβάλλον, τον κοινωνικό και τον οικονομικό τομέα.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Σύλλογος BioLiving

Οι στόχοι αυτής της ΜΚΟ είναι, μεταξύ άλλων, η προώθηση της βιωσιμότητας μέσω της εμπλοκής στην περιβαλλοντική ιδιότητα του πολίτη και της συμμετοχής του κοινού για την προστασία της φύσης, με παράλληλη ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και προώθηση της ένταξης, της ειρήνης και της αλληλεγγύης, χρησιμοποιώντας την εκπαίδευση, τους φυσικούς πόρους και την προστασία της φύσης ως κύριο κίνητρο. Το μοντέλο λειτουργίας της BioLiving επικεντρώνεται στην εγγύτητα με τις κοινότητες, τους δήμους, τα σχολεία, τις εταιρείες και άλλες ΜΚΟ. Πιστεύει ότι η συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους πληθυσμούς διευκολύνει τον διάλογο και την αναζήτηση λύσεων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τη διατήρηση της φύσης και προωθεί αποτελεσματικότερα τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον τους για τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

01 Εισαγωγή

Το έργο "Grey4Green" απορρέει από την ανάγκη ενθάρρυνσης της συμμετοχής των ηλικιωμένων στην Ευρώπη στον περιβαλλοντικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα, καταδεικνύοντας τις δυνατότητες της ενεργού γήρανσης υπέρ ενός σκοπού ουσιώδους σημασίας για ολόκληρη την κοινωνία, όπως η βιωσιμότητα και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Με μια κοινοπραξία έξι ευρωπαϊκών χωρών - Δανία, Ισλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος και Γαλλία - το έργο στοχεύει στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ηλικιωμένων μέσω της συμμετοχής τους στον αγώνα για τη βιωσιμότητα και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής στην Ευρώπη.

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί έναν οδηγό, με βασικές λεπτομερείς οδηγίες για την υλοποίηση χρήσιμων και ασφαλών προγραμμάτων περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους, τα οποία μπορούν να υλοποιηθούν από ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων, όπως ιδιωτικές φιλανθρωπικές οργανώσεις, κέντρα ημερήσιας φροντίδας, πανεπιστήμια για ηλικιωμένους, ΜΚΟ, φορείς ανάπτυξης φυσικών περιοχών, μεταξύ άλλων.

Πρόκειται για τον πρώτο λεπτομερή οδηγό με ιδιαίτερη έμφαση στον σχεδιασμό προγραμμάτων κοινωνικής δέσμευσης με την κοινότητα των ηλικιωμένων και προς όφελος της διατήρησης της φύσης.

Οι ανάγκες, τα εμπόδια, οι προκλήσεις και οι δυνατότητες του εθελοντισμού των ηλικιωμένων στον περιβαλλοντικό τομέα θα παρουσιαστούν λεπτομερώς στο παρόν εγχειρίδιο μέσα από την εμπειρία των εταίρων του Grey4Green, έτσι ώστε να μπορούν να ξεπεραστούν ευκολότερα από φορείς που ενδιαφέρονται να υλοποιήσουν παρόμοιες πρωτοβουλίες.

Διαγενεακή εθελοντική φύτευση γηγενών ειδών (Λουσάδα, Πορτογαλία)

02

Ποια είναι η σημασία της διατήρησης της φύσης;

Οι υπηρεσίες οικοσυστήματος που παρέχει η φύση συμβάλλουν αναμφισβήτητα και αναντικατάστατα στην ποιότητα ζωής και την ευημερία της ανθρωπότητας, με τον ίδιο τρόπο που συμβάλλουν στην ισορροπία του πλανήτη Γη στο σύνολό του. Διακρίνονται σε υπηρεσίες εφοδιασμού, όπως η ξυλεία και τα ψάρια, σε υποστηρικτικές υπηρεσίες, όπως η επικονίαση, μία από τις πιο γνωστές στα μέσα ενημέρωσης, και σε υπηρεσίες αναψυχής, όπως η βαρκάδα, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τα πολλαπλά οφέλη που προσφέρει η φύση στον άνθρωπο. Κατά τρόπο αμφιλεγόμενο, οι χρηματικές προσπάθειες, ο χρόνος και η ενέργεια για τη διατήρηση, την αποκατάσταση και τη διαχείριση της φύσης φαίνεται συχνά να θεωρούνται ότι είναι πιθανό να μειωθούν. Ένα τέτοιο επίχαμο ζήτημα εγείρει το ερώτημα "Τι γίνεται αν η φροντίδα για τη φύση και μόνο είναι ένα ουσιαστικό συστατικό της ανθρώπινης ευημερίας;". Υιοθετώντας και αναπτύσσοντας την έννοια των σχεσιακών αξιών, είναι ζωτικής σημασίας να υιοθετηθεί η άποψη ότι η ευημερία δεν πρέπει να μειώνεται, αλλά αντίθετα να τίθεται σε προτεραιότητα, γεγονός που ανεβάζει την προστασία της φύσης στο επίπεδο σπουδαιότητας που της αξίζει.

ενεργό ρόλο στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής. Μέχρι το 2030, μεταξύ 68 και 132 εκατομμυρίων ανθρώπων θα μπορούσαν να καταλήξουν στη φτώχεια ως συνέπεια της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής. Η Δανία είναι μία από τις χώρες με την υψηλότερη κατανάλωση στον κόσμο - επομένως έχουμε τεράστια ευθύνη. Όλοι πρέπει να κάνουν κάτι"

Charlotte, 38 ετών, Δανία, υπεύθυνη έργου

"Είναι σημαντικό να έχουμε

Όταν σκεφτόμαστε την προστασία του πλανήτη Γη, θα

πρέπει να σκεφτόμαστε την προστασία ενός συστήματος που αποτελείται από ένα σύνολο στοιχείων, πόρων, οικοσυστημάτων και υπηρεσιών που είναι εγγενώς συνδεδεμένα και εξαρτώνται το ένα από το άλλο. Κάθε φυσικό οικοσύστημα λειτουργεί σε ισορροπία και αποτελείται από ένα πολύπλοκο δίκτυο όλων των ζωντανών και μη ζωντανών όντων που υπάρχουν σε μια δεδομένη περιοχή και επηρεάζουν τη συμπεριφορά και την επιβίωση άλλων όντων. Οι διαταραχές σε ένα οικοσύστημα σε ένα σημείο επηρεάζουν ολόκληρο το σύστημα, το οποίο είναι ταυτόχρονα ανθεκτικό και εύθραυστο. Η περίπτωση της καταστροφής των οικοτόπων που προκαλείται από την αποψίλωση των δασών είναι μια

Εργαστήριο παραδοσιακών σκουπών από ντόπιους θάμνους (Λουσάδα, Πορτογαλία)

από τις πιο γνωστές διαταραχές των δασικών οικοσυστημάτων και έχει καταστροφικές συνέπειες όχι μόνο για τα αμέτρητα είδη που ζουν στους διαταραγμένους οικοτόπους, αλλά και για τον Πλανήτη στο σύνολό του. Τα δέντρα είναι αποδέκτες άνθρακα και φυσικά εργοστάσια ελεύθερου οξυγόνου, οπότε η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής θα περιλαμβάνει αναγκαστικά μεγαλύτερη προστασία των δασικών εκτάσεων. Τα δάση, όπως και οι ωκεανοί, είναι ισχυροί σύμμαχοι στη ρύθμιση του κλίματος, αποτρέποντας την επιδείνωση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Η διάβρωση των ακτών αποτελεί επίσης σημαντική απειλή για την προστασία των πληθυσμών, και πάλι, τα φυτά τόσο στο χερσαίο όσο και στο θαλάσσιο περιβάλλον διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση του κινδύνου παράκτιων

πλημμυρών στις παράκτιες χώρες, για παράδειγμα με τη στερέωση του εδάφους μέσω των ριζών τους και με την άμβλυση της δύναμης της θάλασσας. Όταν οι οικολογικές διαταραχές επηρεάζουν τα ζώα και τα καθιστούν ευάλωτα ή τους προσδίδουν ακόμη και καθεστώς διατήρησης, όπως το "υπό εξαφάνιση", προκαλούνται επιπτώσεις σε όλη την τροφική αλυσίδα, όπως στους πρωτογενείς παραγωγούς, τα φυτά. Οι τροφικές εξαρτήσεις μεταξύ της πανίδας, όταν διαταράσσονται, οδηγούν σε επιβλαβείς συνέπειες, όπως η μείωση του αριθμού των σαρκοφάγων στον πολλαπλασιασμό ορισμένων ειδών φυτοφάγων, με επιπτώσεις στη φυτοκάλυψη μιας περιοχής. Η σημασία του κάθε είδους κυμαίνεται από το πιο μικρό ζωντανό ον, όπως οι μέλισσες ή οι σφήκες για το φαινόμενο της επικονίασης, μέχρι τα μεγάλα θηράματα όπως οι αρκούδες, που περιέργως κάποια άλλα είδη συμπεριλαμβάνουν στη διατροφή τους τροφή από μέλισσες. Τα μη ζωντανά στοιχεία, όπως τα ορυκτά, αξιοποιούνται επίσης από τον άνθρωπο και οι διαδικασίες εξόρυξης και χημικής, φυσικής ή βιολογικής αλλοίωσης αυτών έχουν αντίκτυπο στα οικοσυστήματα και στα επίπεδα περιβαλλοντικής διαταραχής. Η φύση εκπλήσσει με την ευρωστία της και την ομφάλια σύνδεση μεταξύ όλων των στοιχείων που την αποτελούν.

Όπως είναι ευρέως γνωστό, οι περιβαλλοντικές προκλήσεις επηρεάζουν τεράστιο αριθμό στοιχείων σε ανησυχητική κλίμακα. Η ανθρώπινη υγεία και γενικά η σωματική ευεξία επηρεάζονται πιο άμεσα. Η ατμοσφαιρική ρύπανση, για παράδειγμα, προκαλεί σοβαρές αναπνευστικές ασθένειες σε διάφορα μέρη του κόσμου, τόσο στις αναπτυσσόμενες (π.χ. Ινδία) όσο και στις αναπτυγμένες χώρες (π.χ. Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής). Ωστόσο, η ψυχική και συναισθηματική υγεία έχουν αποδειχθεί ότι επηρεάζονται από τους παράγοντες που θέτουν σε κίνδυνο το μέλλον του πλανήτη. Το φαινόμενο του άγχους που αισθάνονται εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο λόγω της ανησυχίας και της αβεβαιότητας σχετικά με την κλιματική αλλαγή ονομάζεται σήμερα "οικολογικό άγχος". Σύμφωνα με μελέτη που δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό The Lancet, το οικολογικό άγχος είναι πιο συχνό στους νεότερους ανθρώπους. Το 84% των παιδιών και των νέων ηλικίας 16 έως 25 ετών ανησυχούν τουλάχιστον σε μέτριο επίπεδο για την κλιματική κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Ίσως η αύξηση του όγκου των πληροφοριών που δημοσιεύονται σε μελέτες της επιστημονικής κοινότητας τα τελευταία χρόνια, να προκαλεί την αύξηση του άγχους της προαναφερθείσας ομάδας, καθώς κατανοεί ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσει ό,τι προκύψει πιο δυναμικά, με τις κλιματικές προβλέψεις να μην είναι και τόσο ενθαρρυντικές. Το οικολογικό άγχος μπορεί να είναι ακόμη και αποτέλεσμα πραγματικών καταστάσεων. Υπάρχουν νέοι που πρέπει να μετακινηθούν λόγω απειλών, όπως ξηρασία, πλημμύρες, ασθένειες, μεταξύ άλλων. Σε

έκθεση που δημοσιεύθηκε το 2021, η UNICEF αναφέρει ότι ένα δισεκατομμύριο παιδιά σε όλο τον κόσμο θα βρεθούν σε εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο λόγω της κλιματικής αλλαγής. Επομένως, οι ανησυχίες και οι προβληματισμοί είναι πράγματι βάσιμοι.

Αν και οι νεότεροι μπορεί να ανησυχούν περισσότερο για την τρέχουσα κατάσταση του πλανήτη, οι ηλικιωμένοι έχουν κάποιες πτυχές που τους χαρακτηρίζουν ως μια πιο ευάλωτη ομάδα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι περιβαλλοντικές απειλές πλήττουν με μεγαλύτερη ένταση και συχνότητα τους πιο ευαίσθητους ανθρώπινους πληθυσμούς, όπως οι ηλικιωμένοι. Αυτό οφείλεται στη μείωση των κινητικών δεξιοτήτων, στις φυσιολογικές αλλαγές που υφίσταται κάθε άτομο κατά τη διαδικασία της γήρανσης και στο γεγονός ότι συνήθως έχουν λιγότερη πρόσβαση σε βασικούς πόρους, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει την ικανότητά τους να προσαρμοστούν. Λόγω των επιπτώσεων της αύξησης των ακραίων θερμοκρασιών, οι ηλικιωμένοι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο θνησιμότητας. Το ίδιο αναμένεται και με την αύξηση του αριθμού των φορέων των ασθενειών, η οποία προκαλεί μεγαλύτερη έκθεση και ευπάθεια του ηλικιωμένου πληθυσμού. Οι πόλεις θα πρέπει επίσης να προσαρμοστούν σταδιακά στην κλιματική αλλαγή, οπότε οι ηλικιωμένοι μπορεί να δυσκολευτούν περισσότερο να ακολουθήσουν τις αλλαγές στον σχεδιασμό των χρήσεων

γης, στις δημόσιες πολιτικές και σε άλλους πυλώνες της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο ηλικιωμένος πληθυσμός είναι σε θέση να γίνει ενεργός παράγοντας για τον μετριασμό τέτοιων απειλών και δεν πρέπει να θεωρείται παθητικό θύμα, καθώς αυτή είναι μια επιφανειακή και περιοριστική άποψη. Υπάρχει συναίνεση σχετικά με τη συμμαχία της πολιτικής δέσμευσης και της οριζόντιας συμμετοχής όλων των φορέων της κοινωνίας.

"Ο εθελοντισμός για μένα είναι μια ευκαιρία να συνδεθώ με ανθρώπους από όλα τα κοινωνικά στρώματα και να μάθω από τις διαφορετικές εμπειρίες τους. Είναι μια ευκαιρία να συνεισφέρω στην ευημερία των άλλων ενώ παράλληλα αναπτύσσομαι ως άτομο"

Αντρέας, 29 ετών από την Κύπρο, μηχανικός λογισμικού

Οι ηλικιωμένοι δεν μπορούν και δεν πρέπει να παραμείνουν στο περιθώριο της παγκόσμιας αποστολής για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν ευκαιρίες χωρίς αποκλεισμούς που να δίνουν φωνή στους πολίτες που έχουν ζήσει και δει τις περιβαλλοντικές αλλαγές περισσότερο και έχουν λόγο και δράση ως πολίτες.

Είναι σημαντικό να σκεφτούμε το σύνθημα "Σκέψου παγκόσμια, δράσε τοπικά" που αυξάνει την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με την υγεία του πλανήτη και των ανθρώπων και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις κοινότητες και τις πόλεις τους. Πρέπει να γίνει πολλή δουλειά για τη διατήρηση της φύσης, δηλαδή να αυξηθούν τα σχέδια δράσης και η επιβολή της νομοθεσίας με στόχο να παραμείνουν ανέγγιχτα τα οικοσυστήματα, και να γίνει τεράστιο έργο διατήρησης. Η τελευταία έννοια προβλέπει τη διαφύλαξη των φυσικών αξιών μέσω δράσεων παρέμβασης, για παράδειγμα με την προώθηση διαδικασιών οικολογικής αποκατάστασης 'Η ανάκτησης 'Η με στόχο τη χρήση των πόρων με βιώσιμο τρόπο, μεταξύ άλλων δράσεων που στοχεύουν στην προστασία της φύσης.

Συλλογή άγριων μανιταριών από ηλικιωμένη ειδικό στη Λουσάδα, Πορτογαλία

03

Πώς να διαγνώσετε τις περιβαλλοντικές ανάγκες και προτεραιότητες

Η κοινωνία αντιμετωπίζει σήμερα πρωτοφανείς περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις, όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η αύξηση της ρύπανσης, η αποψίλωση των δασών και η διατάραξη πολλών οικοσυστημικών υπηρεσιών, μεταξύ πολλών άλλων. Λόγω της πολυπλοκότητας και της αλληλεξάρτησης μεταξύ διαφορετικών περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών συστημάτων, πολλές από τις σημερινές προκλήσεις θεωρούνται "κακά προβλήματα". Συνεπώς, επειδή δεν είναι αποτέλεσμα μιας και μόνο αιτίας, δεν υπάρχει μια και μόνη λύση, η οποία θέτει επείγουσα ευθύνη σε όλους τους παράγοντες μιας κοινωνίας να συμμετάσχουν στις διαδικασίες μετριασμού της κλιματικής έκτακτης ανάγκης. Είναι σημαντικό να υπάρχει συνεργασία μεταξύ της επιστημονικής έρευνας, η οποία ενισχύεται μέσω των φυσικών, κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, καθώς και της μηχανικής και της τεχνολογικής καινοτομίας, και του κυβερνητικού τομέα, οικοδομώντας ένα σενάριο εμπιστοσύνης για τη μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η αξιολόγηση και η διαχείριση των κινδύνων εξαρτάται αναπόφευκτα από τον βαθμό κοινωνικής και πολιτισμικής αποδοχής, την πολιτική ευαισθησία και την οικονομική κατάσταση στις ευρωπαϊκές χώρες και σε ολόκληρο τον κόσμο. Πολλές αποφάσεις αμφισβητούνται, ακόμη και όταν η επιστημονική κοινότητα είναι ομόφωνη σχετικά με μια περιβαλλοντική απειλή που ενυπάρχει σε μια περιοχή ή κατάσταση. Η κατάσταση της περιβαλλοντικής

και/ή οικολογικής ποιότητας μιας περιοχής μπορεί να εκτιμηθεί με την έρευνα των δεικτών της περιοχής, οι οποίοι είναι διαθέσιμοι σε όλη την κοινωνία. Για παράδειγμα, οι δείκτες των αγροτικών πυρκαγιών καθιστούν δυνατό να κατανοήσουμε αν πρόκειται για παράγοντα περιβαλλοντικής διαταραχής σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Οι περιβαλλοντικοί δείκτες αποτελούν εργαλείο για την καθοδήγηση και την αξιολόγηση της εξέλιξης των παραμέτρων βιωσιμότητας των χωρών. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκει τη βελτίωση της διαχείρισης των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και θεσμικών επιδόσεων. Υποστηρίζεται από τους σκοπούς και τους στόχους των εθνικών και διεθνών πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Οι δείκτες αυτοί επιτρέπουν τον χαρακτηρισμό και τη γνώση του γενικού πανοράματος της κατάστασης διατήρησης της περιοχής σε τοπική κλίμακα.

Επιπλέον, επιστημονικές μελέτες που δημοσιεύονται σε περιοδικά ή βιβλία μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη γνώση της οικολογικής κατάστασης των διαφόρων περιοχών, όπως μελέτες απογραφής και παρακολούθησης της τοπικής βιοποικιλότητας, όπως ομάδες πανίδας, χλωρίδας και μυκήτων. Οι μελέτες που αξιολογούν την ποιότητα των υδάτινων σωμάτων στην επικράτεια ή του αέρα αποτελούν επίσης σημαντικές πηγές χρήσιμων και συναφών πληροφοριών για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών προκλήσεων ενός τόπου, μιας περιοχής ή μιας χώρας.

Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών έχει μεγάλη αξία,

καθώς εκφράζει την άποψη του πληθυσμού για τις περιβαλλοντικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Η τεκμηριωμένη γνώμη των πολιτών μπορεί όχι μόνο να συμβάλει στη συμπλήρωση των περιβαλλοντικών μελετών, αλλά και να αποτελέσει βασικό παράγοντα στη λήψη αποφάσεων.

"Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό να εμφυσήσουμε στους νέους τη διάθεση για τη διατήρηση της φύσης, θυμάμαι τα παιδικά μου χρόνια, όταν είδα τους γονείς μου να φροντίζουν τον λαχανόκηπό τους, από τον οποίο μαζεύαμε τα τρόφιμα που χρειαζόμασταν για να ταΐσουμε όλους στο σπίτι"

Guilhermina Oliveira, 68 ετών, Πορτογαλία, πρώην δασκάλα

Αντί οι τοπικές κοινότητες να αμφισβητούν τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι τοπικές ή εθνικές κυβερνήσεις σε σχέση με ένα αναγνωρισμένο και δεόντως θεμελιωμένο περιβαλλοντικό πρόβλημα, ο πληθυσμός μπορεί να κατανοήσει την ανάγκη παρέμβασης και, κατά συνέπεια, να υποστηρίξει συνειδητά και υπεύθυνα τις διαδικασίες περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Ο προσδιορισμός των περιβαλλοντικών αναγκών μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός δικτύου τοπικών εταίρων, οι οποίοι διαδίδουν και ενδυναμώνουν πιο ενεργούς παράγοντες για τις φάσεις απογραφής, παρακολούθησης και χρηματοδότησης για περισσότερες και καλύτερες επιστημονικές μελέτες σε τοπικό επίπεδο. Η αναζήτηση της τεχνικής συνεργασίας δημόσιων φορέων, όπως πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, σχολεία, κυβερνήσεις και δήμοι, καθώς και η στήριξη ιδιωτικών φορέων, όπως πανεπιστήμια και δημόσια σχολεία, μεταπτυχιακοί ή διδακτορικοί φοιτητές, μεταξύ άλλων, είναι ένας τρόπος για την προώθηση της διαγνωστικής έρευνας και τον καθορισμό προτεραιοτήτων δράσης. Ομοίως, ο τρίτος τομέας, όπως οι ΜΚΟ που επικεντρώνονται στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και τη διατήρηση της φύσης, θα πρέπει να κινητοποιηθεί, προκειμένου να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην περιβαλλοντική, οικολογική και βιολογική γνώση και αναγνώριση της περιοχής. Σε γενικές γραμμές, οι φορείς του συνεταιριστικού τομέα διαθέτουν ήδη εκτεταμένη τεχνογνωσία σχετικά με τις μεγαλύτερες περιβαλλοντικές

προκλήσεις και τις προτεραιότητες που έχουν εντοπιστεί, καθώς πολλοί διαθέτουν εξειδικευμένες ομάδες οικολόγων και βιολόγων που εργάζονται σε τοπικό επίπεδο με τεράστια εγγύτητα. Σε μια δεύτερη φάση, θα είναι ασφαλέστερο να γίνουν σχέδια παρέμβασης και περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα απευθύνονται στα προβλήματα που εντοπίστηκαν προηγουμένως. Επιπλέον, υπάρχει ένα παράθυρο ευκαιρίας για τη συμμετοχή δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στη συγκέντρωση κεφαλαίων για την έρευνα για την απόκτηση αξιόπιστων διαγνωστικών, για παράδειγμα μέσω εκστρατειών crowdfunding και, ανάλογα με τον φορέα, μέσω πωλήσεων merchandising. Οι διαδημοτικές συμπράξεις μπορούν επίσης να αποτελέσουν πλεονέκτημα στην τεχνική και οικονομική υποστήριξη για την ανάπτυξη σχεδίων προστασίας της φύσης, περιβαλλοντικών αξιολογήσεων ή για την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.

Τα προγράμματα εθελοντισμού μπορούν και πρέπει να βασίζονται σε τεχνική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του έργου για την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες ανάγκες, ιδίως μέσω στρατηγικών συμπράξεων όπως αυτές που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Χώρες όπως η Δανία προσπάθησαν να αξιολογήσουν και να καθορίσουν περιβαλλοντικές προτεραιότητες και στόχους, (ιδίως στην περιοχή της Κεντρικής Δανίας). Γι' αυτό και το 2021 ανέπτυξε τη Στρατηγική Αειφορίας 2030 για την περιοχή της Κεντρικής Δανίας (Στρατηγική βιωσιμότητας 2030 για την περιοχή της Κεντρικής Δανίας). Ομοίως, η Ισλανδία έχει δημιουργήσει θεσμικές συνεργασίες μεταξύ της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος της Ισλανδίας και άλλων φορέων, όπως τα Εθνικά Πάρκα, τα Κέντρα Έρευνας της Φύσης της Ισλανδίας, το Ισλανδικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και άλλα, προκειμένου να αξιολογηθεί η κατάσταση των ισλανδικών προστατευόμενων περιοχών. Το 2021, η γαλλική κυβέρνηση δημοσίευσε τη Μέθοδο Περιβαλλοντικής Αξιολόγησης, προκειμένου να παράσχει ένα συνεκτικό και βιώσιμο σχέδιο, με στόχο την αξιοποίηση και την προστασία του περιβάλλοντος, τη δημιουργία αυστηρών κατευθυντήριων γραμμών για τις αρνητικές επιπτώσεις και την ενίσχυση των θετικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, συμβιβάζοντας τα διάφορα εδαφικά ζητήματα μεταξύ του οικονομικού, του κοινωνικού και του περιβαλλοντικού τομέα.

Παρατηρήσεις των δομών της χλωρίδας με μεγεθυντικό φακό σε προστατευόμενη περιοχή στην Πορτογαλία

04

Τι είδους περιβαλλοντικές δράσεις μπορούν να γίνουν από ηλικιωμένους; Τι χρειάζεται;

Ο εθελοντισμός των ηλικιωμένων για τη διατήρηση της φύσης μπορεί να καλύψει ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων ζωής και επιπέδων δυσκολίας και να είναι εξίσου ποικίλος με τον εθελοντισμό σε άλλες ηλικιακές ομάδες.

Εφόσον υπάρχει λεπτομερής και αυστηρή έρευνα σχετικά με το προφίλ των εθελοντών ως μοναδικών ατόμων, αφήνοντας κατά μέρος τα στερεότυπα, είναι δυνατή η στόχευση και η προσαρμογή των καθηκόντων, ώστε να αξιοποιηθεί το μέγιστο δυναμικό που μπορεί να προσφέρει ο ηλικιωμένος. Αυτό σχετίζεται με τις πιο πρακτικές πτυχές της σωματικής και ψυχικής υγείας, καθώς και με την πνευματική ικανότητα και το είδος της ολοκλήρωσης που μπορεί να νιώσει κάθε άτομο ως εθελοντής. Η ανάθεση των καταλληλότερων καθηκόντων από την ομάδα συντονισμού των εθελοντών μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα και να οδηγήσει στην εκτέλεση της δράσης με μεγαλύτερο κίνητρο και μεγαλύτερη τεχνογνωσία.

"Για μένα είναι σημαντικό να συμβάλλω στην

καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής με αυτά που μπορώ να κάνω μόνη μου. Δεν χρειάζονται πολλά, και η αλλαγή των προσωπικών αγοραστικών συνηθειών όσον αφορά ρούχα και τρόφιμα είναι ένα μικρό τίμημα για να μειώσω το κλιματικό μου αποτύπωμα στον πλανήτη"

Ida Chalmer, 26 ετών, Δανία, υπεύθυνη ανάπτυξης

Ωστόσο, υπάρχουν δράσεις κοινές σε πολλά προγράμματα εθελοντισμού, που ταιριάζουν απόλυτα με τα καθήκοντα που μπορούν να εκτελέσουν οι ηλικιωμένοι στον περιβαλλοντικό

εθελοντισμό και οι οποίες αποσκοπούν στον μετριασμό των σημαντικότερων περιβαλλοντικών απειλών, όπως η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη και των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Η απώλεια της βιοποικιλότητας.

"Συμμετείχα στον εθελοντισμό σε νεαρή ηλικία, από την εφηβεία έως την ηλικία που άρχισα να δουλεύω. Μετά τη συνταξιοδότησή μου, ξαναμπήκα στον κόσμο του εθελοντισμού και σκοπεύω να το συνεχίσω, επειδή για μένα το να αφιερώνω ελεύθερο χρόνο σε όσους έχουν ανάγκη είναι ένας τρόπος να νιώσω ξανά χρήσιμη στην κοινωνία."

Mariella, 63 ετών, Γαλλία, πρώην λογίστρια

Πιο κάτω παραθέτουμε μια σειρά τοπικών δράσεων που ανταποκρίνονται στην ανάγκη καταπολέμησης τέτοιων παγκόσμιων προκλήσεων:

- Φύτευση δέντρων,
- Συγκομιδή σπόρων,

Τοποθέτηση μιας φωλιάς πουλιών στην αυλή ενός ηλικιωμένου στην Λουσάδα, Πορτογαλία

- Σπορά και διατήρηση φυτωρίων σπόρων,
- Πολλαπλασιασμός και συντήρηση φυτωρίων υδρόβιων φυτών,
- Κατασκευή και συντήρηση κοινοτικών κήπων,
- Αφαίρεση ζιζανίων (μεγαλύτερος βαθμός σωματικής δυσκολίας),
- Κατασκευή και συντήρηση τεχνητών λιμνών,
- Συλλογή απορριμμάτων σε παράκτιες περιοχές, ποτάμια, δάση, αστικές περιοχές και σχολεία,
- Κηπουρική,
- Διοργάνωση εργαστηρίων και κατάρτισης σχετικά με τις παραδοσιακές γεωργικές πρακτικές και τεχνικές (π.χ. κλάδεμα, εμβολιασμός κ.λπ.),
- Σεμινάρια και κατάρτιση για το σπίτι και την παραδοσιακή κομποστοποίηση,
- Κατασκευή καταφυγίων για την πανίδα (ξενοδοχεία για έντομα, φωλιές πουλιών) σπίτια και καταφύγια νυχτερίδων, χειμερία νάρκη και αμμοθίνες κ.λπ.),
- Αποκατάσταση παλαιών εξαρτημάτων σε νέα αντικείμενα (π.χ. ράψιμο κ.λπ.),
- Μέτρηση της ποιότητας των υδατορεμάτων,
- Παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης των γραμμών ύδρευσης (π.χ. παρατηρήστε και καταγράψτε εάν υπάρχει ρύπανση από στερεά απόβλητα στις όχθες, απορρίψεις στην κοίτη του ποταμού κ.λπ.),
- Οικοδόμηση φυσικών δομών για παιδαγωγικό σκοπό (φράχτες με νεκρό ξύλο και αμφιθέατρα κ.λπ.),
- Δημιουργία δομών στήριξης για τον αγροτουρισμό ή/και φυσιολατρικός τουρισμός (μονοπάτια, σημεία θέασης, παγκάκια κ.λπ.),
- Υποστήριξη σε υλικοτεχνικά καθήκοντα σε εθελοντικές δράσεις (π.χ. γεύματα, υλικά, καθαριότητα κ.λπ.),
- Καταγραφή και παρακολούθηση της βιοποικιλότητας - Επιστήμη των πολιτών,
- Συμμετοχή στη μελέτη της βιοποικιλότητας. Η ενός είδους,

"Ο εθελοντισμός είναι ένας τρόπος ύπαρξης, αλλά αισθάνομαι ότι σε αυτή την περίπτωση μπορώ να συνεισφέρω στην ποιότητα του περιβάλλοντος και της κοινωνίας γενικότερα."

Rui Cardoso, 67 ετών, συνταξιούχος οικονομικός διευθυντής

Διαγενεακή φύτευση αυτοφυών ειδών στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

Τεχνητή λίμνη που κατασκευάστηκε από νεαρούς εθελοντές στην αυλή ενός ηλικιωμένου στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

Συλλογή βελανιδιών από ηλικιωμένους για τη δημιουργία φυτωρίου δέντρων με ενδημικά είδη στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

Σπορά βελανιδιών σε μια δραστηριότητα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με ηλικιωμένους στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

Φυτώριο δέντρων που κατασκευάστηκε από ηλικιωμένους στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

05 Ποια είναι η σημασία των προγραμμάτων εθελοντισμού για την τρίτη ηλικία;

Υπάρχει ήδη ένα ευρύ φάσμα μελετών και συστηματικών ανασκοπήσεων που υποστηρίζουν τα οφέλη του εθελοντισμού στους ηλικιωμένους πολίτες. Παρατηρούνται θετικές επιπτώσεις όσον αφορά τη βελτίωση της κατάστασης της υγείας, τους λιγότερους λειτουργικούς περιορισμούς, τη βελτίωση της ψυχολογικής ευεξίας και τον ενδεχόμενο μειωμένο κίνδυνο εμφάνισης ορισμένων τύπων άνοιας. Η επιστήμη καταδεικνύει επίσης τον ρόλο του εθελοντισμού στην πρόληψη συγκεκριμένων ασθενειών και γεγονότων που σχετίζονται με την υγεία, όπως η υπέρταση και η τάση για κατάγματα. Μέσω αυτών των πλεονεκτημάτων για τη σωματική και ψυχική υγεία, η συμμετοχή σε προγράμματα ή δράσεις εθελοντισμού φαίνεται να μειώνει τον συνολικό κίνδυνο θνησιμότητας των ηλικιωμένων. Ο εθελοντισμός στον περιβαλλοντικό τομέα ξεπερνά σε αξία κάθε άλλο είδος εθελοντικής δραστηριότητας για τους ηλικιωμένους. Αυτό εξηγείται από διάφορους παράγοντες. Από τη μία πλευρά, ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός προωθεί την άμεση επαφή με τη φύση και συμβάλλει θετικά στην ψυχική υγεία, την αύξηση των γνωστικών λειτουργιών των ηλικιωμένων, τη βελτίωση της ψυχολογικής και συναισθηματικής ευεξίας και την ενίσχυση της σωματικής δραστηριότητας, μέσω, για παράδειγμα, της απομάκρυνσης χωροκατακτητικών φυτών, του καθαρισμού

των θαλάσσιων απορριμμάτων στις ακτές κλπ. Μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2005, επιβεβαίωσε ότι τα άτομα που συμμετέχουν σε κάποιο είδος εθελοντισμού έχουν 1,8 περισσότερες πιθανότητες να πληρούν τις κατευθυντήριες γραμμές των Κέντρων Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων για τη σωματική δραστηριότητα, σε σύγκριση με τα άτομα που δεν προσφέρουν εθελοντική εργασία. Ωστόσο, η μελέτη αυτή προκάλεσε ακόμη μεγαλύτερη έκπληξη, όταν υπέδειξε ότι οι εθελοντές που συμμετέχουν σε περιβαλλοντικές δράσεις έχουν 2,6 φορές περισσότερες πιθανότητες να πληρούν τις κατευθυντήριες γραμμές για τη σωματική δραστηριότητα.

Υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία που εδώ και μερικές δεκαετίες επικεντρώνονται στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η εθελοντική περιβαλλοντική εργασία, ειδικά στην οικολογική αποκατάσταση, αποφέρει οφέλη στους ηλικιωμένους. Μελέτες δείχνουν ότι τα οφέλη περιλαμβάνουν τη γενική ικανοποίηση των ηλικιωμένων που συνδέεται με τον κοινωνικο-συναισθηματικό τομέα, δηλαδή την ικανοποίηση από τη συνάντηση με ανθρώπους με παρόμοια ενδιαφέροντα, τη δημιουργία νέων φίλων, την αίσθηση ότι αποτελούν μέρος μιας κοινότητας, την εκτόνωση από την καθημερινή ρουτίνα, την εργασία σε ένα περιβάλλον που ξυπνά συναισθήματα (επανα)σύνδεσης με το περιβάλλον (φύση). Αυτό το σενάριο

Κατασκευή ενός ξύλινου ξυλόφωνου σε μια περιβαλλοντική παιδαγωγική δραστηριότητα με ηλικιωμένους

έχει αντίκτυπο στον εθελοντή και διευκολύνει τον ενδοσκοπικό προβληματισμό. Από την άποψη των πνευματικών οφελών, υπάρχουν επιπτώσεις στο επίπεδο της προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης, μέσω της αίσθησης της επίτευξης μπροστά στην πρόκληση που παρουσιάζεται. Ορισμένες εργασίες απαιτούν εξειδίκευση και συμβάλλουν σε νέες γνώσεις και στο αίσθημα ικανοποίησης για τη συνεισφορά στη διατήρηση της φύσης. Όσον αφορά το θέμα της ευεξίας, η ενεργός συμμετοχή σε εργασίες στη φύση ξυπνάει ένα αίσθημα ανθεκτικότητας και υπέρβασης, καθώς η εθελοντική περιβαλλοντική εργασία απαιτεί μερικές φορές σωματικές επιδόσεις. Οι ηλικιωμένοι έχουν σωματικές δυσκολίες και παρακινούνται να αναπτύξουν τη σωματική τους απόδοση, γεγονός που αποδεικνύεται παράγοντας σωματικής ικανοποίησης.

Τα διάφορα οφέλη ποικίλλουν από άτομο σε άτομο και εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες, όπως η συχνότητα και το επίπεδο συμμετοχής, το είδος του έργου και η ευθύνη που ανατίθεται, η μεγαλύτερη ή μικρότερη αίσθηση του ανήκειν και της υλοποίησης μπροστά στην πρόκληση/το έργο που παρουσιάζεται.

Υπάρχει μια έννοια - η γενναιοδωρία - που εκφράζει την πρόθεση των ηλικιωμένων να εμπλακούν και να συμβάλουν

στην οικοδόμηση μιας κληρονομιάς με την οποία θα αφήσουν έναν καλύτερο κόσμο για τις επόμενες γενιές.

Ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός διευκολύνει την υλοποίηση αυτής της πρόθεσης, καθώς προωθεί θετικές δράσεις υπέρ της ποιότητας ζωής στον πλανήτη και, κατά συνέπεια, υπέρ του μέλλοντος της ανθρωπότητας, ιδίως των μελλοντικών γενεών. Εκτός από το αίσθημα ότι προσφέρουν κάτι θετικό στον κόσμο, οι ηλικιωμένοι αναπτύσσουν τον εαυτό τους σε διάφορα επίπεδα. Για παράδειγμα, η μείωση των συμπτωμάτων κατάθλιψης εκφράζει τη δύναμη και την αξία του περιβαλλοντικού εθελοντισμού σε διάφορες διαστάσεις που διαπερνούν το σώμα, το μυαλό και τον συναισθηματικό κόσμο των ηλικιωμένων.

Εκτός από τα οφέλη που σχετίζονται με την κοινωνικοποίηση, την αίσθηση της ταυτότητας και της κοινότητας και την ολοκλήρωση ως ενεργών πολιτών, η εθελοντική δράση των ηλικιωμένων υπέρ της διατήρησης της φύσης μπορεί και πρέπει να θεωρηθεί ως αποτελεσματικός τρόπος προώθησης της ενεργού και υγιούς γήρανης.

"Ο εθελοντισμός έφερε μια αίσθηση ολοκλήρωσης και σκοπού στη ζωή μου. Είναι απίστευτο να βλέπεις τη διαφορά που μπορεί να κάνει λίγος χρόνος και προσπάθεια στη ζωή των άλλων. Δεν θα αντάλλαξα τις εμπειρίες μου με τίποτα."

Σταύρος, 68 ετών, Κύπρος, συνταξιούχος φαρμακοποιός

Διαγενεακή φύτευση μεταξύ παππού και εγγονού στη Λουσαδά της Πορτογαλίας

06

Λεπτομερής οδηγός για την εφαρμογή ενός προγράμματος εθελοντισμού ηλικιωμένων για τη διατήρηση της φύσης

Επί του παρόντος, οι διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις αποτελεσματικές μεθόδους για την προώθηση της περιβαλλοντικής δράσης των ηλικιωμένων είναι μάλλον λίγες, αν και υπάρχουν ορισμένες μελέτες περίπτωσης που έχουν δημοσιευθεί σε ορισμένες χώρες.

Σε αυτή την ενότητα, θα δοθεί έμφαση στην παροχή επισημονικά και τεχνικά τεκμηριωμένων πληροφοριών που επιτρέπουν σε κάθε φορέα/ενδιαφερόμενο μέρος να σχε-

διάσει και να υλοποιήσει ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους, με βάση τις "βέλτιστες πρακτικές". Πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία αυτή, όταν σχεδιάζεται και αναπτύσσεται από το μηδέν, μπορεί να λάβει πολλές μορφές, ανάλογα με τους πολλαπλούς παράγοντες της τοπικής κοινωνικοπεριβαλλοντικής, θρησκευτικής, οικονομικής και πολιτικής πραγματικότητας. Ωστόσο, υπάρχουν στοιχεία που θεωρούνται σημαντικά για την επιτυχία και την

αναπαραγωγικότητα οποιουδήποτε προγράμματος περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους, ανεξαρτήτως του φορέα ή του τόπου όπου υλοποιείται.

Τα βασικά στοιχεία υλοποίησης είναι:

01. Προσδιορισμός και αξιολόγηση της ανάγκης παρέμβασης από περιβαλλοντική και κοινωνική άποψη

Προκειμένου να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα εθελοντισμού για τη διατήρηση της φύσης, είναι ζωτικής σημασίας να εκπονηθεί μια μελέτη της κατάστασης διατήρησης της περιοχής και των περιβαλλοντικών/οικολογικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει. Η αξιολόγηση αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω μιας σύμπραξης ή συνεργασίας μεταξύ του φορέα προώθησης (ΜΚΟ, Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας κ.λπ.) και του δήμου ή ενός πανεπιστημίου, για παράδειγμα. Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι ο εθελοντισμός βασίζεται στην κοινωνική συμμετοχή της κοινότητας των ηλικιωμένων, θα είναι σημαντικό να αξιολογούνται οι δημογραφικοί δείκτες του πλαισίου ενός συγκεκριμένου τόπου ή μιας γεωγραφικής

ηλικιωμένους στον περιβαλλοντικό τομέα απαιτεί τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ του φορέα που εργάζεται με το κοινό-στόχο και των οργανώσεων που ασχολούνται με την προστασία της φύσης. Κάνοντας αυτή την αντιστοίχιση αμοιβαίου ενδιαφέροντος, η περιβαλλοντική οργάνωση παρέχει τις γνώσεις και τις δεξιότητες σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης και υλοποίησης ενός προγράμματος εκπαίδευσης και εθελοντισμού που βασίζεται στη συμμετοχή στην κοινότητα, ενώ η κοινωνική οργάνωση παρέχει πρόσβαση στη συμμετοχή των ηλικιωμένων, καθώς και βασικές πληροφορίες σχετικά με τις ειδικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα κάθε ατόμου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, δηλαδή όταν το πρόγραμμα στοχεύει να συμπεριλάβει μια περιορισμένη ομάδα δικαιούχων μιας κοινωνικής οντότητας, το δείγμα είναι μικρότερο και η διαδικασία διευκολύνεται.

Ωστόσο, όταν πρόκειται για μια ευρύτερη κοινωνική οντότητα (π.χ. μια ΜΚΟ που υποστηρίζει μειονότητες) ή μια δημόσια οντότητα, π.χ. ένα δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο, υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για δυνατότητα παρέμβασης, αλλά και τεράστιες προκλήσεις.

Για να αυξηθούν οι πιθανότητες επιτυχίας του έργου, η ομάδα διαχείρισης και συντονισμού θα πρέπει να καθορίσει ποια ενδιαφερόμενα μέρη μπορεί ή θέλει να συμπεριλάβει

στο έργο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε κάθε κοινωνία υπάρχει ένα πολύ ευρύ φάσμα ομάδων που αποτελούν την κοινότητα των ηλικιωμένων, ανάλογα με την υγεία, την κοινωνική και οικονομική κατάσταση του κάθε ατόμου. Είναι σημαντικό να σκεφτούμε "από πού να ξεκινήσουμε;", διότι το να θέλουμε να συμπεριλάβουμε όλες τις ομάδες, με πολύ συγκεκριμένες ανάγκες και ικανότητες, μπορεί να δημιουργήσει πολλά εμπόδια στα αρχικά στάδια της ιδέας και της υλοποίησης. Ως εκ τούτου, ένα από τα πρώτα βήματα στον σχεδιασμό του προγράμματος περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους θα είναι η αξιολόγηση των πιθανών ενδιαφερομένων

και των άμεσα ωφελομένων. Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει να εντοπίσει επίσημες οργανώσεις ή/και ομάδες και να συναντήσει μεμονωμένα άτομα με τα οποία ενδιαφέρεται να συνεργαστεί, ανάλογα με το ποια ομάδα-στόχο θα στοχεύσει το πρόγραμμα (π.χ. ηλικιωμένοι που είναι ενταγμένοι σε ομάδες ή που διατρέχουν υψηλό κίνδυνο απομόνωσης, όπως αυτοί που ζουν μόνοι τους και ένα μέρος από πρωτοβουλίες που προωθούνται από το δήμο ή οργανώσεις). Με αυτόν τον τρόπο, αρχίζει η διαδικασία δημιουργίας των ομάδων παρέμβασης που θα κληθούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα εθελοντισμού. Θα πρέπει να σημειωθεί

Διαγενεακή δραστηριότητα παρατήρησης πουλιών στη Λουσάδα, Πορτογαλία

περιοχής. Έτσι, η βαθύτερη γνώση του περιβαλλοντικού και κοινωνικού πλαισίου (δείγμα ηλικιωμένων) που υπάρχει στην περιοχή θα καταστήσει δυνατό τον σχεδιασμό μιας στρατηγικής εφαρμογής που θα είναι σημαντικά πιο προσαρμοσμένη στο πλαίσιο.

02. Συμπράξεις και/ή λεπτομερής διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς (φορείς και ιδιώτες)

Όταν πρόκειται για έναν κοινωνικό ή περιβαλλοντικό φορέα, η υλοποίηση ενός προγράμματος εθελοντισμού για

ότι σε αυτή τη φάση είναι σημαντικό να γίνεται προσεκτική και συνειδητή διαχείριση των προσδοκιών, δεδομένου ότι ο εντοπισμός των παρεμβαίνοντων μερών δεν σημαίνει, αφενός, εγγύηση για το ενδιαφέρον τους να συμμετάσχουν στο εθελοντικό πρόγραμμα και, αφετέρου, ότι υπάρχουν οι νομικές και υλικοτεχνικές δομές/συνθήκες, ώστε να μπορούν να συμμετάσχουν αποτελεσματικά.

03. Πρώτη επαφή με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Μετά τον σαφή και αντικειμενικό προσδιορισμό των πιθανών ενδιαφερομένων μερών, ο διοργανωτής μπορεί να επικοινωνήσει πρώτα με τους επίσημους φορείς. Η παρουσίαση της ιδέας και της πρότασης σύμπραξης μπορεί να γίνει απευθείας προς τους ενδιαφερόμενους φορείς μέσω επίσημης πρόσκλησης στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ενώ όποτε είναι δυνατόν, είναι καλό να υπάρξει στενότερη επαφή με τα μέλη της διοίκησης της οντότητας. Δημόσια, ιδιωτικά και δημόσια-ιδιωτικά ιδρύματα κοινωνικής αλληλεγγύης, κέντρα ημέρας, γηροκομεία, πανεπιστήμια για ηλικιωμένους, μη κερδοσκοπικές ενώσεις. Στην περίπτωση συμπράξεων μεταξύ κοινωνικών και περιβαλλοντικών οργανώσεων, είναι σημαντικό η διαχείριση του έργου μέσω των ομάδων συντονισμού να παρουσιάσει λεπτομερώς τους στόχους του προγράμματος εθελοντισμού, ώστε να υπάρχει διαφανής και ρευστή επικοινωνία σχετικά με τα κίνητρα κάθε οντότητας. Όταν οι συμπράξεις προκύπτουν σε ένα ευρύτερο δίκτυο εταίρων, όπως συμβαίνει με τις συμπράξεις μεταξύ ενός δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου και οργανώσεων που εργάζονται προς όφελος της κοινότητας ή/και της προστασίας της φύσης, η επαφή με τους φορείς πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον παράγοντα της ισότητας όσον αφορά το έργο των διαφόρων οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα, χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο (έστω και ακούσιο) να εκδηλωθεί το αίσθημα του κοινωνικού διαχωρισμού.

04. Ανάλυση χρηματοοικονομικών επενδύσεων

Το σημείο αυτό αναφέρεται στη βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη διαχείριση του κόστους. Το άμεσο κόστος των προγραμμάτων εθελοντισμού μπορεί να είναι σχετικά χαμηλό, αλλά θα πρέπει να γίνει ανάλυση του εκτιμώμενου κόστους κατά τις διάφορες φάσεις του προγράμματος. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητή η διαθεσιμότητα των ανθρωπινων πόρων για την υλοποίηση του προγράμματος, καθώς και το κόστος που συνδέεται με την πρόσληψη εργαζομένων, εάν είναι απαραίτητο. Ορισμένες φορές υπάρχουν ηλικιωμένοι εθελοντές που ενδιαφέρονται να προσφέρουν υλικοτεχνική υποστήριξη και μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο πόρο για την υλοποίηση των δράσεων και την οικονομική βιωσιμότητα του προγράμματος. Συχνά, οι χώροι για συναντήσεις

και περιστασιακές εκδηλώσεις παρέχονται δωρεάν. Αυτό που αυξάνει τις ανησυχίες για το κόστος είναι συνήθως τα έξοδα ταξιδιού των εθελοντών. Πρόκειται για έναν παράγοντα μεγάλης σημασίας, δεδομένου ότι πολλοί ηλικιωμένοι δεν έχουν την αυτονομία να μετακινούνται μόνοι τους, γεγονός που θα αποτελούσε παράγοντα αποκλεισμού κατά προτεραιότητα. Εκτός αυτού, η παροχή δημόσιων συγκοινωνιών υποκινεί την κοινωνική συνοχή της ομάδας.

05. Γραφειοκρατία και εσωτερική οργάνωση

Το γραφειοκρατικό μέρος και η υλικοτεχνική οργάνωση κατά την εφαρμογή και την παρακολούθηση ενός προγράμματος περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους αναδεικνύεται σε βασικό πυλώνα για την επιτυχία του. Υπάρχουν διάφορα αρχεία εγγραφής και βάσεις δεδομένων που πρέπει να δημιουργηθούν από την ομάδα συντονισμού, έγγραφα που χρησιμοποιούνται σε όλα τα προγράμματα εθελοντισμού. Ένα σχέδιο δράσης, ένα χρονοδιάγραμμα, ένα ημερολόγιο, έντυπα εγγραφής εθελοντών, μετρήσεις παρακολούθησης και αξιολόγησης, μεταξύ άλλων, επιτρέπουν όχι μόνο μεγαλύτερες επιδόσεις στον προγραμματισμό και την οργάνωση πριν από την εκτέλεση, αλλά διευκολύνουν επίσης την παρακολούθηση και τη βελτίωση των αποτελεσμάτων.

Η δημιουργία ενός σχεδίου δράσης για το πρόγραμμα εθελοντισμού είναι ένα εργαλείο εσωτερικής οργάνωσης που χρησιμοποιεί μια λεπτομερή μεθοδολογία, για να καθορίσει τους στόχους και τους σκοπούς, τις πρωτοβουλίες που πρέπει να αναπτυχθούν και να επισημάνει τους υπεύθυνους για τα διάφορα καθήκοντα, επιτρέποντας την προσεκτική παρακολούθηση της προόδου του προγράμματος, ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Και πάλι, ένα έγγραφο Excel μπορεί να είναι το εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη δημιουργία τόσο του σχεδίου δράσης όσο και του χρονοδιαγράμματος. Το τελευταίο έχει το πλεονέκτημα της οργάνωσης των ενεργειών που πρέπει να εκτελεστούν, των απαραίτητων πόρων και των προθεσμιών που πρέπει να τηρηθούν μέσω ενός ενιαίου οπτικού διαγράμματος, όπως το διάγραμμα Gantt. Το ημερολόγιο είναι μια απλή βάση δεδομένων που χρησιμοποιείται ως ένα πιο λεπτομερές συμπλήρωμα του προγράμματος, έτσι ώστε αυτή η βάση δεδομένων να μπορεί να καταγράφει καθημερινές, εβδομαδιαίες και μηνιαίες ενέργειες που πρέπει να εκτελούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Τα πεδία που πρέπει να συμπληρωθούν σε αυτό το ημερολόγιο μπορεί να είναι: ημέρα της εβδομάδας, ημερομηνία, ώρα έναρξης και λήξης, παρατηρητής, τοποθεσία, συμμετέχων φορέας, υπεύθυνος, ονομασία της δράσης ή/και του εργαστηρίου, ηλικία των συμμετεχόντων, συνεδρία, ονομασία σχολείου και ομαδοποίηση, αριθμός τάξεων (στην περίπτωση διαγενεακών δράσεων και δυνατότητα συμμετοχής μαθητών), αριθμός μαθητών, ειδικότητες, αριθμός ηλικιωμένων, αριθμός δραστηριοτήτων,

αριθμός δραστηριότητας, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τηλεφωνική επικοινωνία, παρατηρήσεις, φωτογραφική κάλυψη, οχήματα για τους παρατηρητές, ανάγκη μεταφοράς των συμμετεχόντων.

Η εγγραφή του εθελοντή πρέπει να περιλαμβάνει τη συμπλήρωση ενός δελτίου 'Η εντύπου, το οποίο διατίθεται ηλεκτρονικά 'Η σε χαρτί, και στη συνέχεια επιστρέφεται στον υπεύθυνο του εθελοντισμού. Δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή το κοινό-στόχος είναι οι ηλικιωμένοι, που μπορεί να έχουν χαμηλό επίπεδο ψηφιακού αλφαριθμητισμού, η παροχή της δυνατότητας ψηφιακής 'Η έντυπης εγγραφής είναι ένας τρόπος για να γίνει η διαδικασία πιο συμπεριληπτική. Μόλις ολοκληρωθούν αυτά τα έγγραφα, η ομάδα συντονισμού συγκεντρώνει τις πληροφορίες σε μια βάση δεδομένων (ένα έγγραφο Excel είναι πάντα ένα εύχρηστο εργαλείο για το σκοπό αυτό), η οποία θα είναι διαθέσιμη για διαβούλευση όποτε χρειαστεί. Σε γενικές γραμμές, το δελτίο 'Η το έντυπο εγγραφής πρέπει να περιέχει τα ακόλουθα θέματα: 1. Ταυτοποίηση 2. Επάγγελμα; 3. Εμπειρία σε εθελοντικές δραστηριότητες 4. Γλώσσες (μόνο σε περίπτωση διεθνούς προγράμματος εθελοντισμού) 5. Ειδική φροντίδα 6. Κίνητρα συμμετοχής 6. Διαθεσιμότητα 7. Υπογραφή και ημερομηνία. Η ομάδα συντονισμού θα πρέπει να διαχειρίζεται τη βάση δεδομένων με αυτές τις πληροφορίες και να την ενημερώνει ανάλογα με τις εισόδους και τις εξόδους των εθελοντών, καθώς και να δημιουργεί ημερήσια, εβδομαδιαία και μηνιαία προγράμματα εργασίας.

Η ανάπτυξη μετρήσεων παρακολούθησης και αξιολόγησης μπορεί να είναι περισσότερο 'Η λιγότερο ισχυρή 'Η να μην υπάρχει καν. Όλα εξαρτώνται από τη διαθεσιμότητα των ανθρώπινων πόρων, του χρόνου και των προτεραιοτήτων που θέτει ο φορέας που προωθεί τον εθελοντισμό. Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικούς δείκτες της ποιότητας της παρέμβασης και του αντίκτυπου που δημιουργείται κατά τη διάρκεια του προγράμματος, τόσο στους εθελοντές σε κοινωνικό, συναισθηματικό και πνευματικό επίπεδο, μεταξύ άλλων τομέων που μπορούν να αξιολογηθούν, όσο και στο πεδίο της οικολογικής βελτίωσης.

06. Ανθρώπινοι πόροι και εγκαταστάσεις

Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητή η διαθεσιμότητα των ανθρώπινων πόρων για την υλοποίηση του προγράμματος, καθώς και το κόστος που συνδέεται με την πρόσληψη εργαζομένων, όταν αυτό είναι απαραίτητο. Ορισμένες φορές υπάρχουν ηλικιωμένοι εθελοντές που ενδιαφέρονται να προσφέρουν υλικότεχνική υποστήριξη για τις δραστηριότητες περιβαλλοντικού εθελοντισμού. Αυτοί μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο πόρο για την υλοποίηση πολυάριθμων δράσεων, καθώς και για την οικονομική βιωσιμότητα του προγράμματος. Συχνά, οι εγκαταστάσεις για συνεδριάσεις

και περιστασιακές εκδηλώσεις παρέχονται δωρεάν. Αυτό που αυξάνει τις ανησυχίες για το κόστος είναι συνήθως τα έξοδα ταξιδιού των εθελοντών. Πρόκειται για έναν παράγοντα μεγάλης σημασίας, δεδομένου ότι πολλοί ηλικιωμένοι δεν έχουν την αυτονομία να μετακινούνται μόνοι τους, γεγονός που θα αποτελούσε παράγοντα αποκλεισμού κατά προτεραιότητα. Εκτός αυτού, η παροχή δημόσιων συγκοινωνιών συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή της ομάδας.

07. Έρευνα και ανάπτυξη

Ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικού εθελοντισμού απαιτεί κάποια έρευνα σχετικά με τις δράσεις ενδιαφέροντος που πρόκειται να πραγματοποιηθούν, ανάλογα με την ομάδα των εθελοντών, τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά κάθε τόπου ή/και περιοχής, τις καιρικές συνθήκες κ.α. Υπό αυτή την έννοια, είναι σημαντικό η ομάδα συντονισμού να μελετήσει, να κατανοήσει και να αναλύσει τι γίνεται όσον αφορά τον περιβαλλοντικό εθελοντισμό των ηλικιωμένων και, επιπλέον, να έχει την ευκαιρία να εργαστεί πάνω στη δημιουργικότητα και τα εναλλακτικά σχέδια δράσης, ώστε το πρόγραμμα να έχει έναν παράγοντα διαφοροποίησης. Ο χρόνος που δαπανάται σε αυτό το ερευνητικό στοιχείο και στην τόνωση της δημιουργικής διαδικασίας καθιστά δυνατή την ανάπτυξη ενός πιο ελκυστικού προγράμματος, ενισχύοντας το ενδιαφέρον και τα κίνητρα των ηλικιωμένων εθελοντών. Ενδεικτικά, ο συνδυασμός περιβαλλοντικών εθελοντικών δράσεων με κοινωνικοπολιτιστικές εμπειρίες είναι πάντα εξαιρετικά επωφελής. Αυτός ο τύπος μοντέλου απαιτεί κάποια αφοσίωση εκ μέρους του φορέα προώθησης, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει ερευνητικές προσπάθειες και προτάσεις για συμπράξεις και συνεργασίες, και μπορεί επίσης να απαιτεί κάποια οικονομική προσπάθεια, ανάλογα με το είδος των συμπληρωματικών δραστηριοτήτων.

Αναπτύχθηκε μια συλλογή καλών πρακτικών από τη Δανία, την Κύπρο, την Ελβετία, την Ιταλία, την Ισλανδία και την Πορτογαλία - τις χώρες της κοινοπραξίας του Grey4Green - με σκοπό να αποτελέσει έμπνευση για άλλους οργανισμούς και εθελοντές στην Ευρώπη για έργα που θα ήθελαν να ξεκινήσουν. Μπορείτε να τη δείτε εδώ.

08. Ασφάλιση

Όσον αφορά την ασφάλιση για ατυχήματα, υπάρχουν τουλάχιστον δύο πιθανές καταστάσεις. Οι κοινωνικοί φορείς έχουν ετήσια ασφάλιση των δικαιούχων τους, έτσι ώστε οι περιβαλλοντικές εθελοντικές δραστηριότητες να διασφαλίζονται από την ασφάλιση του φορέα, χωρίς να προσθέτουν επιπλέον κόστος. Ωστόσο, εάν η πρόσληψη των εθελοντών γίνεται με ανεξάρτητο τρόπο, δηλαδή εάν το πρόγραμμα εθελοντισμού προϋποθέτει τη συμμετοχή της κοινότητας γενικά και υπάρχουν κενές θέσεις για εγγραφή, δεν υπάρχει προκαθορισμένη ασφάλιση. Και στην τελευταία περίπτωση,

η οντότητα. Ή οι οντότητες που προωθούν τον εθελοντισμό θα πρέπει να εγγυώνται ότι οι εθελοντές καλύπτονται από ασφάλιση ατυχημάτων.

09. Φαγητό

Είναι επίσης σημαντικό να εκτιμηθεί το κόστος των τροφίμων, δεδομένου ότι εκπληρώνουν μια κοινωνική λειτουργία. Στην αρχή ή στο τέλος μιας εθελοντικής δράσης (ανάλογα με την ατζέντα του προγράμματος), ένα καλό σνακ αυξάνει την αξία του προγράμματος, επειδή οι εθελοντές αισθάνονται ότι εκτιμώνται και αναγνωρίζονται για το έργο που έχουν επιτελέσει. Δημιουργεί επίσης μια στιγμή ξεκούρασης, ανάκτησης ενέργειας, προβληματισμού, ανταλλαγής απόψεων και συναναστροφής μεταξύ των εθελοντών. Ανεξάρτητα από την πολιτιστική και κοινωνική πραγματικότητα, αυτός είναι ένας παράγοντας που γενικά ενισχύει τα κίνητρα των ηλικιωμένων σε κάθε κοινότητα. Το νερό ή ένα ζεστό ρόφημα, ανάλογα με την περιοχή ή τη χώρα, είναι κάτι που πρέπει να υπάρχει πάντα σε όλες τις εθελοντικές δράσεις.

10. Προώθηση και Επικοινωνία

Ο πλανήτης και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα είναι όλο και περισσότερο της μόδας παγκοσμίως. Με αυτό τον τρόπο, γίνεται κατανοητό ότι η προώθηση και επικοινωνία των περιβαλλοντικών προγραμμάτων αποδεικνύει την αξία της προσπάθειας που καταβάλλεται από την κοινότητα και τους συλλόγους για την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, η δημοσιοποίηση του προγράμματος περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους μπορεί να προσεγγίσει περισσότερους δυνητικούς εθελοντές, εργαζόμενους, εταίρους, μεταξύ άλλων ενδιαφερόμενων μερών.

Η προώθηση διαφέρει από την επικοινωνία, ωστόσο και οι δύο είναι πολύ σημαντικές στρατηγικές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε πρόγραμμα περιβαλλοντικού εθελοντισμού. Η προώθηση είναι μονόδρομος και περιλαμβάνει την αποστολή πληροφοριών μέσω δημοσιεύσεων, μέσω κοινωνικής δικτύωσης, παρουσιάσεων, μιας ιστοσελίδας του έργου κ.α. Η επικοινωνία είναι αμφίδρομη και περιλαμβάνει διαύλους όπως εργαστήρια, συζητήσεις στοργγυλής τραπέζης ή εκδηλώσεις.

11. Υλικά και εξοπλισμός πεδίου

Το κόστος εφαρμογής περιλαμβάνει την εξασφάλιση ορισμένων υλικών ατομικής προστασίας και υγιεινής, όπως ένα κουτί πρώτων βοηθειών, αντηλιακή κρέμα, χαρτομάντιλα ή χαρτί υγείας, γάντια εργασίας (επιλέγετε γάντια πολλαπλών χρήσεων όποτε είναι δυνατόν, αλλά εάν δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει να διατίθενται γάντια μίας χρήσης. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να υπάρχουν διαθέσιμα υλικά και εργαλεία για εργασία σε χωράφια. Υπάρχουν καταστήματα όπου μπορείτε να νοικιάσετε αυτά τα υλικά. Αν πρόκειται για ένα συνεχές

πρόγραμμα, θα είναι πιο βιώσιμο να αγοράσετε τα εργαλεία. Είναι σημαντικό να απαριθμήσετε τα υλικά πρώτης και δεύτερης ανάγκης, ανάλογα με το είδος των εθελοντικών δράσεων που θα υλοποιηθούν (για παράδειγμα, αξίνες και τσάπες αν ο στόχος είναι η φύτευση δέντρων και η απομάκρυνση χωροκατακτητικών ειδών, επεκτάσιμες λαβίδες, κατάλληλα δοχεία και φορητές ζυγαριές για τη συλλογή και το ζύγισμα των γενικών απορριμμάτων και των αποτσίγαρων, μεταξύ άλλων. Συνιστάται η αγορά χοντρών υφασμάτινων γαντιών για την παροχή μεγαλύτερης προστασίας σε εργασίες όπου υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος ατυχημάτων (αποφλοίωση ή ξερίζωμα χωροκατακτητικών φυτών), τα οποία, αν και είναι ακριβότερα από τα γάντια μίας χρήσης, παρέχουν μεγαλύτερη προστασία και είναι μακροπρόθεσμα πιο περιβαλλοντικά και οικονομικά βιώσιμα. Το πλύσιμο των υλικών και των γαντιών είναι ένα κόστος που μπορεί να μειωθεί, εάν η ομάδα συντονισμού μπορεί να εκτελέσει αυτό το έργο. Εάν είναι χρονοβόρο και υπάρχει οικονομική ευελιξία, τα γάντια μπορούν να πλυθούν στο πλυντήριο. Στην ανάλυση κόστους, το δίκτυο των τοπικών εταιρών μπορεί να αποτελέσει πλεονέκτημα, όχι μόνο όσον αφορά τις θεσμικές συνεργασίες μεταξύ κοινωνικών, περιβαλλοντικών και δημοτικών οργανώσεων, αλλά και όσον αφορά τη δημιουργία χρηματοδότησης και χορηγιών από τον επιχειρηματικό τομέα.

12. Συγκέντρωση κεφαλαίων και επιχορηγήσεις

Λαμβάνοντας υπόψη όλες αυτές τις πιθανές δαπάνες που σχετίζονται με το πρόγραμμα εθελοντισμού για ηλικιωμένους, είναι πολύ σημαντικό ο οργανισμός προώθησης να λαμβάνει υπόψη την ύπαρξη δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων που είναι διαθέσιμες για την υποστήριξη έργων που στοχεύουν στον περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο, ώστε να μπορεί να υποβάλει αίτηση. Ανάλογα με τη χώρα, υπάρχουν διάφορες ευκαιρίες χρηματοδότησης, όπως εθνικές, περιφερειακές και διεθνείς ή ευρωπαϊκές, που προωθούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προώθηση έργων καινοτομίας. Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις, υπάρχουν χρηματοδοτούμενα προγράμματα και ανοικτές προσκλήσεις που επικεντρώνονται σε διαφορετικά πεδία εργασίας, όπως η χρηματοδότηση για τη συνοχή και για την κλιματική δράση. Διατίθενται ευκαιρίες επιχορήγησης και ιδιωτικής χρηματοδότησης για παραδοσιακά, ολοκληρωμένα και προπαρασκευαστικά έργα, καθώς και για δραστηριότητες μη κερδοσκοπικών οργανισμών. Εκτός από αυτές τις διεθνείς χρηματοδοτήσεις, το crowdfunding υπήρξε ένας σημαντικός τρόπος για την εξασφάλιση οικονομικής υποστήριξης για την υλοποίηση και την προώθηση νέων προγραμμάτων και έργων. Γενικά, η χρηματοδότηση από το πλήθος (crowdfunding) είναι η πρακτική της συγκέντρωσης χρημάτων για ένα έργο ή εγχείρημα από ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων που έχουν την

εθελοντική βούληση να συνεισφέρουν ένα σχετικά μικρό ποσό, αλλά μερικές φορές και μεγάλα ποσά, συνήθως μέσω διαδικτύου. Όλα τα βήματα που αναφέρονται παραπάνω αντιπροσωπεύουν ορισμένες κρίσιμες ανησυχίες για την έναρξη ενός προγράμματος εθελοντισμού για ηλικιωμένους με επίκεντρο τη διατήρηση της φύσης. Υπάρχουν αρκετές γραφειοκρατικές πτυχές που σχετίζονται με την εκτελεστική και διοικητική εργασία και είναι εξίσου σημαντικό να καλυφθούν. Το παρόν εγχειρίδιο σχεδιάστηκε στο πλαίσιο του έργου Grey4Green, με σκοπό να παρέχει σαφείς και χρήσιμες πληροφορίες για τους οργανισμούς που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν ένα έργο για εθελοντική εργασία των ηλικιωμένων για τη διατήρηση της φύσης.

Συστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της παραγωγής ιδεών, του σχεδιασμού και της υλοποίησης ενός προγράμματος περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους:

01. Η κατανόηση του επιπέδου των γενικών γνώσεων για το περιβάλλον και την προστασία της φύσης των ηλικιωμένων με δυνατότητες. Η κίνητρα να γίνουν εθελοντές, η διερεύνηση και καταγραφή των εμπειρικών γνώσεων για τη φύση και τις τοπικές παραδόσεις, τις τέχνες και τις χειροτεχνίες, τις δεξιότητες ζωής και τα χόμπι, αλλά και η μέτρηση της γνώμης, της αντίληψης και της συμπεριφοράς απέναντι στο περιβάλλον είναι στοιχεία που μπορούν να προσθέσουν αξία στο πρόγραμμα εθελοντισμού, ακόμη και αν είναι λίγο εξαντλητικές. Όλα αυτά μπορούν να γίνουν μέσω ερευνών που εφαρμόζονται αυτοπροσώπως. Η ψηφιακά με ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις με τη χρήση κλίμακας, όπως η Likert. Είναι επίσης πολύ σημαντικό να χρησιμοποιείτε απλή και άμεση γλώσσα. Οι ανεπίσημες συνεντεύξεις και η δυναμική στρογγυλής τραπέζης αποτελούν επίσης έγκυρες και αποτελεσματικές προσεγγίσεις για την προώθηση ενός περιβάλλοντος ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με το ταξίδι και το όραμα κάθε ηλικιωμένου. Συνεπώς, οι πληροφορίες αυτές θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στο χαρτοφυλάκιο πληροφοριών για ηλικιωμένους.

02. Η παροχή μιας τεχνικής, θεωρητικής βάσης γνώσεων για το περιβάλλον και την αειφορία με σκοπό την υποκίνηση της συμμετοχής των ηλικιωμένων

είναι μια εξαιρετικά σημαντική δράση, όχι μόνο στην αρχική φάση του προγράμματος, αλλά σε όλη τη διάρκεια του εθελοντισμού. Αυτό αποσκοπεί, αφενός, στην προώθηση της μεταφοράς. Η της εμπάθουσας των γνώσεων σχετικά με τον τομέα εργασίας και, αφετέρου, στην αποσαφήνιση πιθανών εσφαλμένων αντιλήψεων σχετικά με την ικανότητα των ηλικιωμένων να συνεισφέρουν. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένοι ηλικιωμένοι πιστεύουν ότι δεν διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και εξειδικευμένη εμπειρία για την εκτέλεση ορισμένων καθηκόντων. Με τη δημιουργία τακτικών και διαδραστικών συνεδριών επιστημονικού αλφαριθμητισμού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πρωτοβουλιών επιστήμης των πολιτών προσαρμοσμένων στο κοινό-στόχο, μπορεί να αναπτυχθεί η αυτοπεποίθηση των εθελοντών και να επιτευχθεί ο 4ος στόχος βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο του έργου Grey4Green, εκτός από το παρόν εγχειρίδιο που παρουσιάζει βήμα προς βήμα τις κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικού εθελοντισμού για ηλικιωμένους, δημιουργήθηκε επίσης ένα άλλο εγχειρίδιο, ειδικά αφιερωμένο στους ηλικιωμένους που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα αυτού του είδους. Περιλαμβάνει αρκετά κεφάλαια για τον εθελοντισμό, αλλά και για το περιβάλλον και τη δυναμική συμβολή των ηλικιωμένων στη διατήρηση της φύσης.

03. Η παροχή κατάρτισης σε ηλικιωμένους πολίτες, έτσι ώστε να αισθάνονται ενεργοποιημένοι να ασκούν την πολιτική τους δράση και να κατανοούν την αξία της ενεργού πολιτότητας, τόσο εντός όσο και εκτός του προγράμματος εθελοντισμού. Οι γνώσεις που αποκτούνται αναπτύσσουν την ηγετική ικανότητα των ηλικιωμένων για την κλιματική δράση και προωθούν μια κριτική αίσθηση σχετικά με τις δικές τους δράσεις και τις δράσεις που δημιουργούνται από την αυξημένη κοινωνική ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση. Τέλος, η κατάρτιση ανοίγει το φάσμα των ευκαιριών στις οποίες οι ηλικιωμένοι μπορούν να συμμετέχουν ανάλογα με τους τομείς των ενδιαφερόντων και της εξειδίκευσής τους. Το μοντέλο κατάρτισης πρέπει να προσαρμόζεται στην πραγματικότητα κάθε χώρας, στα τοπικά δεδομένα, στους τύπους του κοινού και στη διαθέσιμη οικονομική δυνατότητα. Το έργο Grey4Green περιλάμβανε δύο εκπαιδευτικά μαθήματα με τίτλο "Ενεργός γήρανση και διατήρηση της φύσης" που διδάχθηκαν στην Κύπρο και τη Γαλλία, στα οποία οι ηλικιωμένοι από τις χώρες της κοινοπραξίας του έργου είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν και να διευρύνουν τις γνώσεις τους γύρω από τρία κύρια θέματα: ενεργός και υγιής γήρανση, περιβαλλοντικός εθελοντισμός και διατήρηση της φύσης.

04. Προσαρμογή δραστηριοτήτων και καθηκόντων, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες

και τους περιορισμούς της ομάδας, δίνοντας παράλληλα ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε άτομο, έτσι ώστε κανείς να μην αισθάνεται ότι αποκλείεται. Η περιορίζεται από κάποιο λογιστικό ή οργανωτικό ζήτημα. Ένα ουσιαστικό βήμα, μετά τον καθορισμό των αναγκών και των προτεραιοτήτων για εθελοντική παρέμβαση, είναι η οργάνωση εθελοντικών δραστηριοτήτων που επιτρέπουν την εκτέλεση διαφορετικών καθηκόντων με διαφορετικά επίπεδα δυσκολίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι ηλικιωμένοι μπορούν να επιλέξουν και να επωφεληθούν από την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ή εργασιών που ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους.

05. Ο σχεδιασμός των δράσεων εθελοντισμού θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προσβασιμότητα στον χώρο, δηλαδή τα μέσα μεταφοράς που θα μεταφέρουν τα άτομα στην περιοχή, αλλά και την πρόσβαση με τα πόδια από το σημείο όπου οι ηλικιωμένοι αποβιβάζονται από το μεταφορικό μέσο έως το ακριβές σημείο όπου θα γίνει η δράση. Είναι επίσης σημαντικό, ανάλογα με το προφίλ της ομάδας, να εξασφαλιστούν εγκαταστάσεις όπως τουαλέτες.

06. Η διασφάλιση ότι οι ηλικιωμένοι εθελοντές λαμβάνουν λεπτομέρειες και διευκρινιστικές πληροφορίες σχετικά με το σχέδιο εργασίας και τα υλικοτεχνικά ζητήματα: πρόσβαση, μεταφορά, εγκαταστάσεις (αν υπάρχει μπάνιο ή όχι), γεύματα, σνακ, ωράρια, ρούχα και παπούτσια που είναι πιο κατάλληλα για τη δραστηριότητα που πρόκειται να πραγματοποιηθεί και γνωρίζουν τους στόχους της δραστηριότητας και ένα πιθανό εναλλακτικό σχέδιο σε περίπτωση απρόβλεπτων περιορισμών.

07. Εναλλακτικές λύσεις σε περίπτωση δράσεων που απαιτούν την υποχρεωτική χρήση του διαδικτύου ή ηλεκτρονικού εξοπλισμού.

Υπάρχουν πολλά περιβαλλοντικά προγράμματα που δίνουν έμφαση στην προώθηση δράσεων επιστήμης των πολιτών (π.χ. χρήση διεθνών πλατφορμών για την καταγραφή της βιοποικιλότητας όπως το BioDiversity4all, αλλά και πρωτοβουλίες όπως η αστραπιαία καταγραφή της βιοποικιλότητας BioBlitz που βρέθηκε σε ορισμένες ώρες ή ημέρες) και στα οποία λείπει το διαδίκτυο ως βασικό στοιχείο εμπλοκής. Μπορεί να είναι σημαντικό να δείτε τις συνθήκες του χώρου, αλλά και να αξιολογήσετε αν οι στόχοι της δράσης ταιριάζουν με τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντα των ηλικιωμένων. Ορισμένες φορές μπορεί να είναι επωφελές να ζητηθεί ή να παρασχεθεί υλικό για την καταγραφή της βιοποικιλότητας, όπως ένα σημειωματάριο και ένα μολύβι. Η χρήση μόνο της κάμερας του κινητού τηλεφώνου ή μιας φωτογραφικής μηχανής μπορεί να είναι αρκετή, για να εκπληρώσει τον σκοπό μιας δραστηριότητας αυτού του είδους, ανάλογα βέβαια με τον βαθμό επιστημονικής ή/και τεχνικής αυστηρότητας που επιδιώκει ο παρατηρητής. Δραστηριότητες στρατηγικά σχεδιασμένες, ώστε να διεξάγονται χωρίς τη χρήση αυτών των τύπων τεχνολογικών συσκευών μπορεί, σε πολλές περιπτώσεις, να αποτελούν παράγοντα για τη μεγαλύτερη συμμετοχή των ηλικιωμένων, καθώς δεν έχουν εύκολη πρόσβαση ή χρήση αυτών των τεχνολογικών και ψηφιακών συσκευών και πλατφορμών.

08. Προώθηση γεφυρών μεταξύ των οργανώσεων που συνδέονται με τη διατήρηση της φύσης και των ενώσεων που υποστηρίζονται από την κοινότητα των ηλικιωμένων. Υπάρχουν πολυάριθμες ενώσεις ή μη τυπικές ομάδες ηλικιωμένων

Περιβαλλοντική εκπαιδευτική δραστηριότητα σχετικά με τα γιγάντια αυτοφυή δέντρα στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

σε διάφορες χώρες που επιδιώκουν να επωφεληθούν από τη συμμετοχή σε αυτούς τους χώρους μέσω της κοινωνικοποίησης, ενώ παράλληλα ωφελούν τις κοινότητες όπου ζουν με την καταπολέμηση της κοινωνικής απομόνωσης, την προώθηση της αξιοπρέπειας, της ποιότητας ζωής και των ατομικών δεξιοτήτων των ηλικιωμένων. Τέτοιοι χώροι όπου η κοινότητα των ηλικιωμένων συναντιέται συχνά παρέχουν ουσιαστικές δραστηριότητες, κοινωνικές επαφές και ευκαιρίες για συμμετοχή στην κοινότητα. Καθώς πολλές από αυτές τις ενώσεις έχουν βαθιές και εδραιωμένες ρίζες στις τοπικές κοινότητες, μπορεί η δημιουργία συνεργασιών με στόχο τη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε δράσεις περιβαλλοντικού εθελοντισμού να έχει προστιθέμενη αξία.

09. Ο συνδυασμός της διαγενεακής σχέσης ως πολύτιμη πηγή για τη συμμετοχή των ηλικιωμένων εθελοντών στη διατήρηση της φύσης.

Η προώθηση του εθελοντισμού μεταξύ των γενεών στον περιβαλλοντικό τομέα είναι εξαιρετικά ελπιδοφόρα και έχει πολλαπλά οφέλη. Οι διαγενεακές συναντήσεις στη φύση και προς όφελος της φύσης ενισχύουν έντονα την αίσθηση των ηλικιωμένων ότι κληρονομούν έναν καλύτερο κόσμο στους νέους. Επιπλέον, δίνεται ευκαιρία για την ανταλλαγή γνώσεων, τεχνογνωσίας, εμπειριών, αντιλήψεων για τη φύση και τις πολυάριθμες γεωμορφές που έχουν προκύψει κατά τη διάρκεια πολλών δεκαετιών. Ως εκ τούτου, είναι δυνατόν να προωθηθούν συζητήσεις και προβληματισμοί σχετικά με το όραμα των διαφόρων γενεών ενόψει του σημερινού κλιματικού σεναρίου και της επείγουσας παρέμβασης. Οι συναισθηματικοί δεσμοί, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια, η ανεκτικότητα, η ενσυναίσθηση και πολλές άλλες κοινωνικοσυναισθηματικές δεξιότητες καλλιεργούνται παράλληλα στις δράσεις εθελοντισμού μεταξύ των γενεών.

"Ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός παρέχει μια ευκαιρία για προσωπική ολοκλήρωση, που προέρχεται από την εθελοντική εργασία, και προωθεί την υγεία του περιβάλλοντος και συνεπώς τη δική μας σωματική και ψυχική υγεία. Κατά τη γνώμη μου, επιτρέπει

επίσης μια νέα σύνδεση και εγγύτητα με τη φύση, κάτι που λείπει στις μέρες μας, και είναι πάντα μια ενδιαφέρουσα εμπειρία."

Victoria Garbayo, 21 ετών, Πορτογαλία, μεταπτυχιακή φοιτήτρια

10. Η ανάπτυξη στρατηγικών αποπληρωμής για τους ηλικιωμένους εθελοντές είναι ένα βήμα που αξίζει τον κόπο, καθώς ο οργανισμός που προωθεί τον εθελοντισμό αποδεικνύει την αναγνώρισή του, εκτίμηση και αξία προς τη συμβολή των ηλικιωμένων στην προστασία της φύσης. Η ανταπόδοση δεν είναι η χρηματική ανταμοιβή, αλλά οι στιγμές, οι εμπειρίες και τα μηνύματα που προσφέρει ο εθελοντισμός. Αυτό μπορεί να είναι, για παράδειγμα, μια εκδρομή, ένα εισιτήριο για μια σχολική παράσταση, μια επίσκεψη 'Η μια δραστηριότητα με παιδιά ή νέους, μια καρτ ποστάλ με την οποία ευχαριστείτε τον οργανισμό και την ομάδα που συνεργάζεται στενά με τους ηλικιωμένους, 'Η ακόμη και μια φωτογραφία μιας από τις πιο σημαντικές δράσεις εθελοντισμού. Όλες αυτές οι ανταμοιβές δείχνουν την εκτίμηση για το εθελοντικό έργο που επιτελείται και ενισχύουν το αίσθημα της διαγενεακής παρακίνησης υπέρ του περιβάλλοντος.

11. Προώθηση και διάδοση στην ιστοσελίδα του έργου, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης 'Η μέσω δελτίων τύπου. Κρατήστε όλες τις επικοινωνίες σε βάση δεδομένων, σε ένα έγγραφο Excel, για παράδειγμα). Η ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής επικοινωνίας και διάδοσης επιτρέπει την αύξηση της εμβέλειας των εθελοντικών σχεδίων και προγραμμάτων, η οποία με τη σειρά της δημιουργεί μεγαλύτερη αναγνώριση και προβολή. Η καθιέρωση συνεργασιών και συμπράξεων, οι οποίες ενίοτε καθίστανται απαραίτητες για την εξέλιξη και τη βιωσιμότητα του έργου, προκύπτει συχνά από την ικανότητα διαφανούς και τακτικής επικοινωνίας. Παράλληλα, όταν δημοσιεύονται στα μέσα ενημέρωσης 'Η στον Τύπο ειδήσεις για δράσεις στις οποίες οι ηλικιωμένοι ήταν οι ενεργοί παράγοντες, δημιουργείται ένα μεγάλο αίσθημα υπερηφάνειας και αυτοεκτίμησης, που προωθεί την υγιή γήρανση λόγω του γεγονότος ότι οι ηλικιωμένοι αισθάνονται χρήσιμοι και αναγνωρίζονται δημόσια.

07

Εκμεταλλευτείτε στο έπακρο την ανταπόδοση των εθελοντών της τρίτης ηλικίας (εμπειρίες, κίνητρα, χαρά, ολο- κλήρωση, ιδιότητα του πολίτη κ.λπ.)

Η εθελοντική εργασία ανοίγει ευκαιρίες για τους ηλικιωμένους να προσθέσουν αναρίθμητες μαθησιακές εμπειρίες στη ζωή τους, όχι μόνο στον τεχνικό-επιστημονικό τομέα, αλλά και στον πολιτιστικό, κοινωνικό, συναισθηματικό και ανθρώπινο τομέα. Όταν ένας εθελοντής μετακομίζει σε μια άλλη τοποθεσία, περιοχή ή χώρα για να ασκήσει εθελοντική εργασία, εκτιμά γενικά ότι πρέπει να γνωρίζει περισσότερα για τον πλούτο και την αυθεντικότητα αυτής της νέας πραγματικότητας. Φυσικά, η περιστασιακή ή τακτική συμμετοχή θα φέρει διαφορετικές εμπειρίες. Ίσως η καθημερινή ή εβδομαδιαία εθελοντική εργασία να διευκολύνει μια πιο βαθιά σύνδεση με την τοπική κοινότητα, αλλά και με τον οργανισμό που προωθεί τον εθελοντισμό, την αντίστοιχη ομάδα με την οποία συνεργάζεστε και να έχει πιο μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Η επαφή με τους ντόπιους μπορεί να προωθηθεί από την ίδια την οργάνωση μέσω περιστασιακών εθελοντικών δράσεων ανοικτών στην κοινότητα, στις οποίες, για παράδειγμα, αναπτύσσονται δυναμικές για εξοικείωση, ομαδική εργασία και ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την περιοχή και τον

τοπικό αντίκτυπο για τον περιβαλλοντικό εθελοντισμό. Επίσης, η τοπική κοινότητα, τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, οι εθνογραφικές ομάδες ή άλλοι μπορούν να συμμετέχουν στη συναναστροφή και την ψυχαγωγία. Η συμμετοχή της τοπικής κοινότητας τους επιτρέπει να ενημερωθούν για τα κίνητρα που παρακινούν τους εθελοντές, και έτσι να είναι πιο ανοιχτοί στο να συνεργαστούν τελικά στην εκτέλεση περιβαλλοντικών εργασιών. Εκτός από την ικανοποίηση που προσφέρει η εθελοντική εργασία και την ανταλλαγή εμπειριών με ομοϊδέατες, η εμπειρία των εθελοντών μεταξύ τους μπορεί επίσης να εμπλουτιστεί με την προώθηση των διαπροσωπικών σχέσεων. Προωθείται η συνεργασία, το ομαδικό πνεύμα, η κατανόηση, η ανοχή, η ταπεινότητα, η προθυμία να μάθουν από τους άλλους, η προσαρμοστικότητα και ακόμη και πιθανοί δεσμοί φιλίας. Η επαφή αυτή μπορεί να προωθηθεί από οργανώσεις που προωθούν τον εθελοντισμό και αποτελεί βασικό παράγοντα, για να θεωρούν οι εθελοντές την εμπειρία τους ως πραγματική προσωπική ολοκλήρωση. Η οργάνωση μπορεί επίσης, από την άλλη πλευρά, να ενθαρρύνει

τον εθελοντή να προσπαθήσει να ενταχθεί αυτόνομα στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή της περιοχής, παρουσιάζοντας συμβουλές σχετικά με χώρους και εκδηλώσεις πολιτιστικών, ιστορικών, ψυχαγωγικών, και φυσικών περιοχών (εθνικά, φυσικά, αστικά πάρκα, προστατευόμενες περιοχές, μεταξύ άλλων), οι οποίες μπορεί ακόμη και να χρησιμεύσουν ως έμπνευση για τις εργασίες οικολογικής αποκατάστασης που εκτελούνται από τους ηλικιωμένους εθελοντές.

Η ομάδα προώθησης του εθελοντισμού διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο όσον αφορά την ενεργή ακρόαση των σχολίων των εθελοντών. Στη διαχείριση που πρέπει να κάνει καθημερινά η ομάδα συντονισμού, το να ξέρει πώς να δίνει χώρο στους εθελοντές να μοιραστούν αυτό που αισθάνονται, αυτό που σκέφτονται, αυτό που τους κάνει να αμφιβάλουν. Ή αυτό που τους κάνει πιο δυνατούς και τους κινητοποιεί, μερικές φορές, κάνει όλη τη διαφορά στο νόημα που αποδίδει ο εθελοντής στην εμπειρία και στα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις δράσεις. Όπως και με όλα τα άλλα, η ομάδα θα πρέπει να είναι εχέμυθη με όσα μοιράζονται και να διαχειρίζεται προσεκτικά τα δεδομένα, φιλτράροντας αυτό που αξίζει να επανεξεταστεί, να προσαρμοστεί ή/και να βελτιωθεί, μεταξύ της ομάδας και του έργου που αναπτύσσει ο οργανισμός και μεταξύ αυτού που είναι μόνο προσωπικό για έναν εθελοντή και που ο οργανισμός μπορεί να αλλάξει ελάχιστα. Ο εθελοντισμός έχει διάφορες φάσεις, φάσεις με περισσότερο ή λιγότερο κίνητρο λόγω πολλών παραγόντων. Στην περίπτωση των ηλικιωμένων, οι προκλήσεις της σωματικής ή ψυχικής/συναισθηματικής υγείας μπορεί να είναι λόγος ελαχιστοποίησης των κινήτρων. Υπό αυτή την έννοια, η ομάδα συντονισμού θα πρέπει να καλωσορίζει τα σχόλια των εθελοντών, αλλά να μην επιτρέπει την αμφισβήτηση ή την αποδυνάμωση των θεμελίων της δομής του έργου. Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι ένας πυλώνας που θα διαδραματίσει τεράστιο ρόλο σε όλη τη διαχείριση των προσδοκιών και των αποτελεσμάτων των εθελοντών. Ομοίως, η ομάδα υποστήριξης των εθελοντών μπορεί να παρακολουθεί στενά τον εθελοντή και να είναι ανοιχτή στην ανατροφοδότηση σχετικά με το έργο του, την προσαρμογή του κ.λπ. Η καλή ηγεσία περιλαμβάνει σεβασμό, αναγνώριση και ευγνωμοσύνη από την

ομάδα για την προσπάθεια και την αφοσίωση των ηλικιωμένων στην εθελοντική εργασία. Αυτή η πτυχή μπορεί να αυξήσει τη δέσμευση και τα κίνητρα των εθελοντών, ενισχύοντας την επιτυχία της οργάνωσης και δημιουργώντας μια στρατηγική βασισμένη στις ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες. Επομένως, η εκτίμηση και η αναγνώριση των εθελοντών είναι βασικά συστατικά για την υλοποίηση ενός προγράμματος εθελοντισμού που επικεντρώνεται στα περιβαλλοντικά κίνητρα, χωρίς όμως να μειώνει τα κοινωνικά και ανθρώπινα κίνητρα.

Όταν τα προγράμματα εθελοντισμού απαιτούν διαμονή, είναι σημαντικό ο οργανισμός να κατανοεί τις ανάγκες των ηλικιωμένων και να προσπαθεί να προσαρμόσει τους διαθέσιμους πόρους στις προτεραιότητες όσο το δυνατόν καλύτερα. Το φαγητό και ο ύπνος είναι παράγοντες που μπορούν να ευνοήσουν σημαντικά την εμπειρία. Ή, αντίθετα, όταν οι συνθήκες είναι περιορισμένες ή ανεπαρκείς, μπορούν να προκαλέσουν κάποια δυσφορία ή δυσαρέσκεια στους εθελοντές. Και όταν πρόκειται για ένα κοινό που γενικά αναζητά την ασφάλεια και τη ρουτίνα του, καθίσταται απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι οι ανάγκες τους ικανοποιούνται.

Τα θέματα που αναφέρθηκαν είναι απλώς μερικοί δείκτες που μπορούν να υιοθετηθούν ή να εξεταστούν από τους οργανισμούς, προκειμένου να παρέχουν πιο ουσιαστικές εμπειρίες εθελοντισμού. Στο ιδανικό σενάριο, προκαλούν κάποιου είδους μεταμόρφωση στους ηλικιωμένους, δηλαδή προσθέτουν γνώση και μάθηση που τους συνοδεύει στην καθημερινότητα.

"Ο εθελοντισμός στις προστατευόμενες περιοχές της Ισλανδίας είναι πολύ σημαντικός αφού συμπληρώνει το έργο των τοπικών δασοφυλάκων και διαχειριστών για έργα που συχνά δεν θα ήταν εφικτά χωρίς τη βοήθεια των εθελοντών."

Roger, 78 ετών, Ισλανδία, πρώην δάσκαλος

Ξεφλουδίστε καλαμπόκι, για να διατηρήσετε ζωντανή την αρχαία αγροτική παράδοση σε μια δραστηριότητα μεταξύ των γενιών στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

Διαγενακή δραστηριότητα για τη διατήρηση της φύσης μέσω της κοινωνικής προσέγγισης στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

08

Τι να κάνετε σε περίπτωση που...

Υπάρχουν διάφορα σενάρια που μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια ενός προγράμματος εθελοντισμού για ηλικιωμένους, και συγκεκριμένα σε μια εθελοντική δραστηριότητα ή δράση.

Εάν οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκτέλεση των εργασιών - ποιες τεχνικές, κοινωνικές και συναισθηματικές συμβουλές/στρατηγικές μπορούν να λάβουν, προκειμένου να είναι πιο προετοιμασμένοι και με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση; Πώς μπορούν οι ηλικιωμένοι ως εθελοντές να συμβάλουν στη συνοχή και την παρακίνηση της ομάδας; Οι ηλικιωμένοι που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκτέλεση των καθηκόντων τους κατά τη διάρκεια του εθελοντισμού μπορούν να επωφεληθούν από την τεχνική κατάρτιση, την κοινωνική υποστήριξη και τη συναισθηματική

επιβεβαίωση. Μπορούν να συμβάλουν στη συνοχή και την παρακίνηση της ομάδας, μοιράζοντας την εμπειρία τους, παρέχοντας καθοδήγηση και υποστήριξη, δίνοντας το παράδειγμα και ενισχύοντας την αίσθηση της κοινότητας μέσα στην ομάδα.

Εάν οι εθελοντές αντιμετωπίσουν οποιοσδήποτε δυσκολίες κατά τη διάρκεια του προγράμματος, μπορούν πάντα να βρουν τη στήριξη του επικεφαλής της ομάδας ή του συντονιστή του προγράμματος. Διατηρούν πάντα εμπιστευτικές τις πληροφορίες που δίνουν οι εθελοντές. Οι εθελοντές θα περιτριγυρίζονται από άτομα με την ίδια νοοτροπία και προθυμία να βοηθήσουν.

09 Δικαιώματα και υποχρεώσεις του εθελοντή

Το 2012, η Ευρωπαϊκή Ένωση εγκαινίασε έναν Χάρτη που αποσκοπούσε ειδικά στο να περιγράψει λεπτομερώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Ευρωπαίων εθελοντών, πιστεύοντας ότι η εφαρμογή του θα βελτιώνει τις συνθήκες για τους εθελοντές και τον εθελοντισμό γενικότερα. Σύμφωνα με την ΕΕ, η πρόσβαση σε ευκαιρίες εθελοντισμού και η ενεργός ιδιότητα του πολίτη είναι δικαιώματα και όχι προνόμια και ο καθένας έχει το δικαίωμα να προσφέρει εθελοντική εργασία, οπουδήποτε στον κόσμο. Η διασφάλιση της πρόσβασης και η ενθάρρυνση της συμμετοχής σε εθελοντικές δραστηριότητες είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση μιας κουλτούρας συμμετοχής, υπεύθυνης προσωπικής ανάπτυξης και ενεργού συμμετοχής των πολιτών στην Ευρώπη και πέραν αυτής. Ωστόσο, σε πρώτη φάση, οι εθελοντές πρέπει να προστατεύονται και να ενδυναμώνονται μέσω της ηθικής βάσης των δικαιωμάτων που χρειάζονται και των ευθυνών που απαιτεί κάθε χώρος εργασίας, είτε είναι εθελοντές είτε όχι. Έτσι, η ΕΕ καθόρισε τις αρχές, τους κανόνες, τα πρότυπα και τους στόχους του εθελοντισμού, αναγνωρίζοντας ότι υπάρχουν διαφορετικές πραγματικότητες και τύποι εθελοντισμού, και αυτό είναι το σημείο εκκίνησης. Η καθοδήγηση και η ενδυνάμωση των εθελοντών τους επιτρέπει να μπορούν να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, όπως και να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις

τους. Εν ολίγοις, ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθελοντών αναπτύσσει μια οριζόντια κατανόηση του ορισμού του εθελοντή, των εθελοντικών δραστηριοτήτων και του εθελοντισμού (ανεξάρτητου ή δομημένου από μια οργάνωση) από την τοπική έως την ευρωπαϊκή κλίμακα.

9.1 Δικαιώματα του εθελοντή

Βασικά δικαιώματα

Άρθρο 1 Όλοι όσοι ασκούν μια εθελοντική δραστηριότητα δικαιούνται να έχουν την ιδιότητα του "εθελοντή", εάν το επιθυμούν και θα πρέπει να έχουν αυτά τα βασικά δικαιώματα.

Άρθρο 2 Οι εθελοντές δικαιούνται πλήρη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, κατά την άσκηση της εθελοντικής δραστηριότητας.

Άρθρο 3 Κάθε άτομο δικαιούται ίση πρόσβαση σε ευκαιρίες εθελοντισμού και προστασία από κάθε είδους διακρίσεις λόγω ηλικίας, φύλου, σεξουαλικής ταυτότητας, φυλής, χρώματος, γλώσσας, αναπηρίας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, ένταξης σε εθνική μειονότητα, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατά-

στασης και δεν πρέπει να υφίσταται διακρίσεις λόγω του ιστορικού ή των πεποιθήσεών του.

Άρθρο 4 Κανείς δεν πρέπει να περιορίζεται από τον νόμο από το να συμμετέχει σε μια εθελοντική δραστηριότητα της επιλογής του, εφόσον η εθελοντική δραστηριότητα ασκείται με σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συμβάλλει στο δημόσιο καλό.

Άρθρο 5 Όλοι οι εθελοντές ενημερώνονται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

Άρθρο 6 Κάθε εθελοντής έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας με τη μορφή υγειονομικής περίθαλψης και ασφάλισης αστικής ευθύνης,

Άρθρο 7 Κάθε εθελοντής έχει το δικαίωμα να συνδυάζει την εθελοντική του δραστηριότητα με την ιδιωτική και την επαγγελματική του ζωή, και έτσι μπορεί να επιτύχει ένα ορισμένο βαθμό ευελιξίας κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας. Επιπλέον, κάθε εθελοντής έχει το δικαίωμα να αρνηθεί καθήκοντα που αντιβαίνουν στις πεποιθήσεις του.

Άρθρο 8 Κάθε εθελοντής έχει το δικαίωμα να προσφέρει εθελοντική εργασία εκτός της χώρας διαμονής ή γέννησής του. Επομένως, εάν χρειάζεται, πρέπει να υπάρχει δυνατότητα δωρεάν θεώρησης μέσω μιας ανοικτής, προσβάσιμης και διαφανούς διαδικασίας που ευνοεί την κινητικότητα των εθελοντών. Δικαίωμα υποστήριξης από τους παρόχους εθελοντισμού (εφόσον οι θέσεις εθελοντών είναι άμισθες, οι εθελοντές να έχουν δικαίωμα εισόδου ως τουρίστες).

Άρθρο 9-13 Δικαίωμα στην υποστήριξη από τους παρόχους εθελοντισμού. *Βλέπε στο Παράρτημα*

Δικαιώματα προσωπικής ανάπτυξης

Άρθρο 14 Κάθε εθελοντής δικαιούται την απαραίτητη εκπαιδευτική υποστήριξη, προκειμένου να υλοποιήσει την εθελοντική δραστηριότητα με τις πλήρεις ικανότητές του/της και τις καλύτερες γνώσεις του/της,

Άρθρο 15 Κάθε εθελοντής έχει το δικαίωμα να αναγνωρίζεται η συνεισφορά, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που αποκτώνται μέσω των δραστηριοτήτων εθελοντισμού από τις επίσημες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές δομές και ιδρύματα. Οι εθελοντές θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αναπτύσσουν νέες δεξιότητες και ικανότητες και τον χώρο να ανακαλύπτουν, να πειραματίζονται και να αναπτύσσουν τη δική τους μαθησιακή πορεία.

Άρθρο 16 Κάθε εθελοντής έχει δικαίωμα, εφόσον απαιτείται από την εθελοντική δραστηριότητα, ευελιξίας του χρόνου εργασίας και των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, προκειμένου να αναλάβει εθελοντικές δραστηριότητες. Σε περίπτωση που η υλοποίηση των δραστηριοτήτων εθελοντισμού απαιτεί ορισμένη ευελιξία όσον αφορά τις συμβατικές ή

εκπαιδευτικές υποχρεώσεις, ο εθελοντής πρέπει να ζητήσει τη συμφωνία του αναδόχου ή του εκπαιδευτικού φορέα.

9.2 Ευθύνες του εθελοντή

Άρθρο 17 Κάθε εθελοντής σέβεται τους κανόνες δικαίου και την απαγόρευση των διακρίσεων καθ' όλη τη διάρκεια της εθελοντικής του δραστηριότητας,

Άρθρο 18 Κάθε εθελοντής έχει την ευθύνη να σέβεται την ακεραιότητα, αποστολή, τους στόχους και τις αξίες του φορέα παροχής εθελοντισμού,

Άρθρο 19 Κάθε εθελοντής σέβεται τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί με τον πάροχο του εθελοντισμού όσον αφορά τον χρόνο και την προσπάθεια που έχει συμφωνηθεί από κοινού να αφιερωθεί στην εθελοντική δραστηριότητα και την ποιότητα που πρέπει να παρασχεθεί.

Άρθρο 20 Κάθε εθελοντής έχει την ευθύνη να συμμετέχει στην προσφερόμενη κατάρτιση που σχετίζεται με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την εκτέλεση των συμφωνηθέντων καθηκόντων. Η κατάρτιση είναι δωρεάν για τον εθελοντή.

Άρθρο 21 Κάθε εθελοντής σέβεται την εμπιστευτικότητα των (οργανωτικών) πληροφοριών, ιδίως όσον αφορά τις νομικές υποθέσεις και τα προσωπικά δεδομένα των μελών, του προσωπικού και των δικαιούχων των εθελοντικών δραστηριοτήτων.

Άρθρο 22 Κάθε εθελοντής κατανοεί ότι ο εθελοντισμός αποσκοπεί σε οφέλη για το κοινό καλό ή την κοινωνία,

Άρθρο 23 Κάθε εθελοντής συνεργάζεται με άλλους εθελοντές εντός της οργάνωσης, κατά περίπτωση και συμβάλλει στη βιωσιμότητα της οργάνωσης μέσω της επικοινωνίας με τους άλλους και της παράδοσης-παραλαβής στο τέλος της δέσμευσής του.

Άρθρο 24-28 Δικαιώματα των παρόχων εθελοντικής εργασίας. *Βλέπε στο Παράρτημα.*

Άρθρο 24 Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και ομάδες, που είναι ανεξάρτητες, αυτοδιοικούνται καθώς και άλλοι μη κερδοσκοπικοί φορείς ή δημόσιες αρχές που παρέχουν ευκαιρίες εθελοντισμού, δικαιούνται το καθεστώς του παρόχου εθελοντισμού.

Άρθρο 25 Οι εθελοντές πάροχοι δικαιούνται ένα σταθερό και βιώσιμο πλαίσιο στήριξης και ένα ευνοϊκό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων κατάλληλων δομών χρηματοδότησης που παρέχουν προσβάσιμη, βιώσιμη και ευέλικτη χρηματοδότηση.

Άρθρο 26 Οι πάροχοι εθελοντισμού δικαιούνται να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα στον τομέα του εθελοντισμού, εκπροσωπώντας τα συμφέροντα και τις ανάγκες των εθελοντών. Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρογνωμοσύνη των παρόχων

εθελοντισμού, ως οι φορείς που βρίσκονται πιο κοντά στον εθελοντή, πρέπει να ζητείται η γνώμη τους για θέματα που αφορούν την πολιτική ή τη νομοθεσία για τον τομέα του εθελοντισμού σε όλα τα επίπεδα.

Άρθρο 27 Οι εθελοντές πάροχοι δεν πρέπει να φορολογούνται για το εισόδημά τους.

Άρθρο 28 Οι πάροχοι εθελοντισμού επιλέγουν τους εθελοντές σύμφωνα με την αποστολή και το όραμά τους, καθώς και τις ειδικές δεξιότητες και το προφίλ τους, εάν ορισμένες δραστηριότητες εθελοντισμού τις απαιτούν.

Άρθρο 29-35 Υποχρεώσεις των παρόχων εθελοντισμού. Βλέπε στο Παράρτημα

9.5 Υποχρεώσεις υποστήριξης των εθελοντών

Άρθρο 36 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού επιστρέφουν τα έξοδα που προκύπτουν σε σχέση με την εθελοντική δραστηριότητα.

Άρθρο 37 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού παρέχουν σαφή περιγραφή των καθηκόντων για τη δραστηριότητα που πρέπει να εκτελέσει ο εθελοντής. Το περιεχόμενο της περιγραφής καθηκόντων θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να αναπτύσσεται και να συμφωνείται από κοινού από τον πάροχο εθελοντισμού και τον εθελοντή και, εάν χρειάζεται, θα πρέπει να επικαιροποιείται κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας.

Άρθρο 38 Οι εθελοντές πάροχοι δεσμεύονται να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν πρότυπα ποιότητας που διασφαλίζουν την προετοιμασία και την ενημέρωση, προσφέρουν προσωπική καθοδήγηση, βοήθεια και παρακολούθηση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, σαφείς μηχανισμούς αξιολόγησης και πλήρη υποστήριξη στην υλοποίηση των απαιτούμενων δραστηριοτήτων παρακολούθησης. Ιδανικά ο πάροχος εθελοντών θα πρέπει να επιδιώκει να διαθέτει ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας.

Άρθρο 39 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού προσφέρουν στους εθελοντές τα απαραίτητα εργαλεία και την πρόσβαση σε υφιστάμενους και προβλεπόμενους πόρους, προκειμένου να μπορούν να υλοποιήσουν τις συμφωνημένες δραστηριότητες.

Άρθρο 40 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού εξασφαλίζουν αποτελεσματικές δομές παράδοσης και υποβολής εκθέσεων για τους εθελοντές, ώστε να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων εθελοντισμού.

Άρθρο 41 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού διασφαλίζουν το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τους εθελοντές όσον αφορά την εθελοντική δραστηριότητα στο καταλληλότερο επίπεδο. Οι πάροχοι

υπηρεσιών εθελοντισμού θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εθελοντές αισθάνονται την ιδιοκτησία του έργου μέσω της συναπόφασης στην υλοποίηση της διαδικασίας και του δικαιώματος συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες που σχετίζονται με το έργο. Ο πάροχος υπηρεσιών εθελοντισμού θα πρέπει να εξασφαλίζει την πρόσβαση των εθελοντών, προκειμένου να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων του οργανισμού. Επιπλέον, οι πάροχοι διασφαλίζουν ότι οι εθελοντές έχουν την αυτονομία να αναπτύσσουν τις δικές τους πρωτοβουλίες, εφόσον συμβάλλουν στον σκοπό της οργάνωσης.

Άρθρο 42 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού διασφαλίζουν ότι παρέχεται η απαραίτητη υποστήριξη για συγκεκριμένες ομάδες-στόχους δυνητικών εθελοντών, όπως άτομα με αναπηρία ή προβλήματα ψυχικής υγείας, ανήλικοι ή ηλικιωμένοι. Υποχρεώσεις για την υποστήριξη της προσωπικής ανάπτυξης του εθελοντή

Άρθρο 43 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού εξασφαλίζουν την απαραίτητη εκπαιδευτική υποστήριξη των εθελοντών καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Επιπλέον, διασφαλίζουν ότι ο εθελοντής έχει τη δυνατότητα να αναπτύσσει δεξιότητες και ικανότητες και ότι του παρέχονται τα εργαλεία, για να προβληματίζεται συνειδητά σχετικά με τις διαδικασίες μάθησης.

Άρθρο 44 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού διασφαλίζουν ότι τίθενται σε εφαρμογή εργαλεία για την αναγνώριση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που αποκτώνται κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας, σε συνεργασία με εκπαιδευτικές και επαγγελματικές δομές και ιδρύματα.

Άρθρο 45 Οι πάροχοι διασφαλίζουν ότι προστατεύεται το απόρρητο της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής του εθελοντή, καθώς και τα προσωπικά του δεδομένα.

Παιπούδες και γιαγιάδες σε μια διαμαρτυρία για το κλίμα που πραγματοποιήθηκε στο Άαρχους της Δανίας

10 Νομικό πλαίσιο των προγραμμάτων πράσινου εθελοντισμού

Βάση του νομικού πλαισίου για τον εθελοντισμό/ κύρια νομοθεσία που ρυθμίζει και πλαισιώνει τη δραστηριότητα του εθελοντισμού. Καμία από τις χώρες-εταίρους δεν έχει ειδικό νόμο για τον εθελοντισμό των ηλικιωμένων. Ο νόμος καλύπτει όλους τους εθελοντές και όλα τα είδη εθελοντικής εργασίας.

Δανία

Στη Δανία δεν υπάρχει ειδικός νόμος για τον εθελοντισμό των ηλικιωμένων. Ο νόμος καλύπτει όλους τους εθελοντές και όλους τους τύπους εθελοντικής εργασίας.

- Κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές για τον εθελοντισμό στους δήμους και τις περιοχές,
- Κανόνες για το εργασιακό περιβάλλον σε εθελοντικές κοινωνικές οργανώσεις.

Πορτογαλία

- Στην Πορτογαλία, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η εθελοντική εργασία διέπεται από τις αρχές της αλληλεγγύης, της συμμετοχής, της συνεργασίας, της συμπληρωματικότητας, της αμοιβαιότητας, της ευθύνης και της σύγκλισης.
- Βάση του νομικού πλαισίου του εθελοντισμού
 - Πορτογαλικός Νόμος αριθ. 71/98,

- Νομικό πλαίσιο για την άσκηση του εθελοντισμού στην Πορτογαλία-Τρέχουσα νομοθεσία;
- Το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 388/99 της 30ής Σεπτεμβρίου ρυθμίζει τον νόμο αρ. 71/98, της 3ης Νοεμβρίου, για τη δημιουργία των προϋποθέσεων προώθησης και υποστήριξης του εθελοντισμού
- Μελέτη για τον εθελοντισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Έκθεση Πορτογαλίας.

Γαλλία

Το γαλλικό Υπουργείο Πόλεων, Νεολαίας και Αθλητισμού δημοσιεύει έναν ετήσιο οδηγό για τον εθελοντισμό, "LE GUIDE DU BÉNÉVOLAT", ο οποίος περιλαμβάνει σημαντικές διατάξεις, όπως η ασφάλιση των εθελοντών. Ενώ ορισμένοι οργανισμοί είναι υποχρεωμένοι να συνάπτουν ασφάλιση (π.χ. κέντρα διακοπών, αθλητικοί σύλλογοι), σε άλλους συνιστάται ανεπιφύλακτα να συνάπτουν ασφάλιση αστικής ευθύνης. Οι οργανισμοί θα πρέπει να αναφέρουν τα άτομα και τις δραστηριότητες που εμπλέκονται κατά τη σύναψη ασφάλισης.

Για έκτακτα γεγονότα μπορεί να ζητηθεί προσωρινή παράταση της κάλυψης. Άλλες επιλογές περιλαμβάνουν ασφάλιση προσωπικών ατυχημάτων και ειδική κάλυψη

για εταιρικά οχήματα. Είναι σημαντικό να ελέγξετε ότι η προσωπική ασφάλιση καλύπτει τους εθελοντές που χρησιμοποιούν τα δικά τους οχήματα. Πολλές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες προσφέρουν συμβόλαια κατάλληλα για οργανισμούς.

Αναφορά: Νόμος της 1ης Ιουλίου 1901 σχετικά με τη σύμβαση ενός οργανισμού/ σωματείου

Κύπρος

Για ένα πρόγραμμα Πράσινου Εθελοντισμού στην Κύπρο, είναι σημαντικό να κατανοηθεί το νομικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό στη χώρα. Ακολουθούν ορισμένοι πόροι και πληροφορίες σχετικά με το νομικό πλαίσιο για τα προγράμματα πράσινου εθελοντισμού στην Κύπρο:

"Ανακάλυψα τη χαρά του εθελοντισμού, όταν φοιτούσα στο κολέγιο και έκτοτε δεν έχω σταματήσει. Βρίσκω πραγματικά ικανοποιητικό το να βλέπω τα χαμόγελα στα πρόσωπα εκείνων που έχω βοηθήσει, και αυτό με παρακινεί να συνεχίσω να προσφέρω στην κοινότητά μου."

Ελένη, 55 ετών, Κύπρος, πρώην δασκάλα

- Κυπριακός νόμος για τον εθελοντισμό: Ο Κυπριακός Νόμος για τον Εθελοντισμό (Νόμος 93(I)/2017) περιγράφει το νομικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό στη χώρα. Ορίζει τον εθελοντισμό, περιγράφει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθελοντών και των εθελοντικών οργανώσεων και θεσπίζει διαδικασίες για την αναγνώριση των εθελοντικών οργανώσεων.

- Νομικό πλαίσιο για τους μεμονωμένους εθελοντές: Οι μεμονωμένοι εθελοντές στην Κύπρο προστατεύονται από την εργατική νομοθεσία της χώρας, η οποία περιγράφει τα δικαιώματα και την προστασία των εργαζομένων. Επιπλέον, οι εθελοντές προστατεύονται από τον κυπριακό νόμο για τον εθελοντισμό,

- Νομικό πλαίσιο για οργανώσεις που απασχολούν εθελοντές: Οι οργανώσεις που απασχολούν εθελοντές στην Κύπρο υποχρεούνται να εγγραφούν στο Τμήμα Εθελοντισμού του Υπουργείου Εσωτερικών. Οι εγγεγραμμένοι οργανισμοί αναγνωρίζονται ως νομικές οντότητες και δικαιούνται ορισμένα οφέλη και προστασία.

- Νομικό πλαίσιο για κερδοσκοπικούς οργανισμούς: Οι κερδοσκοπικοί οργανισμοί στην Κύπρο δεν δικαιούνται να προσλαμβάνουν εθελοντές. Ωστόσο, μπορούν να συμμετέχουν σε προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν την υποστήριξη εθελοντικών πρωτοβουλιών.

- Ασφάλιση και προστασία των εθελοντών: Ο κυπριακός νόμος για τον εθελοντισμό απαιτεί από τις εθελοντικές οργανώσεις να παρέχουν ασφαλιστική κάλυψη για τους εθελοντές κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους. Αυτό περιλαμβάνει κάλυψη για ατυχήματα, ασθένειες και αστική ευθύνη. Επιπλέον, οι εθελοντές προστατεύονται από την κυπριακή εργατική νομοθεσία.

- Ιστοσελίδες και άρθρα σχετικά με το ρυθμιστικό πλαίσιο: Το Τμήμα Εθελοντισμού του Υπουργείου Εσωτερικών είναι ο κύριος κυβερνητικός φορέας, που είναι υπεύθυνος για τη ρύθμιση και την προώθηση του εθελοντισμού στην Κύπρο. Η ιστοσελίδα τους παρέχει πληροφορίες σχετικά με το νομικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό στη χώρα, καθώς και πόρους για εθελοντές και οργανώσεις.

Ισλανδία

Το γενικό πλαίσιο είναι ότι οι ειδικοί νόμοι δεν εφαρμόζονται στην απασχόληση των εθελοντών 'Η στην εργασία τους. Ωστόσο, ενδέχεται να προβλέπονται ειδικές ομάδες σε ειδικούς νόμους, π.χ. στον νόμο για τους ναυαγοσώστες και τις ομάδες έρευνας και διάσωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου περί των όρων εργασίας των εργαζομένων και της υποχρεωτικής ασφάλισης των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, οι μισθοί και οι λοιποί όροι εργασίας, στους οποίους συμφωνούν οι οργανώσεις μέλη της αγοράς εργασίας, πρέπει να είναι ο κατώτατος μισθός, ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας 'Η διάρκειας απασχόλησης για όλους τους εργαζόμενους στο αντίστοιχο επάγγελμα στην περιοχή που καλύπτεται από τη συμφωνία.

"Το Πρόγραμμα Εθελοντών Διατήρησης της Ισλανδίας σας δίνει την απίστευτη ευκαιρία να διευρύνετε τους ορίζοντές σας με τη γνωριμία με διάφορους ανθρώπους με διαφορετικό τρόπο ζωής και υπόβαθρο από χώρες σε όλο τον κόσμο."

Sophie, 33 ετών, Ισλανδία, επικεφαλής έρευνας και εμπορικής ανάπτυξης στην Medical Detection Dogs

Τα μέρη της αγοράς εργασίας έχουν επίσης τονίσει ρητά ότι θεωρείται αντίθετο προς τις συλλογικές συμβάσεις και τις αρχές της αγοράς εργασίας το να εκτελούν εθελοντές γενικές εργασίες για τους εργαζόμενους στις οικονομικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι οι προαναφερόμενοι νόμοι ισχύουν για τις εργασίες αυτές.

Η εθελοντική εργασία προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος, της φιλανθρωπίας-πολιτισμού ή των ανθρωπιστικών θεμάτων, από την άλλη πλευρά, έχει μακρά ιστορία και τα μέλη της αγοράς εργασίας δεν έχουν σχολιάσει κάτι τέτοιο. Δήλωση της ASÍ και της SA σχετικά με τους εθελοντές, όπου αναφέρονται τα παραπάνω.

Η εθελοντική εργασία προς όφελος της διατήρησης της φύσης βασίζεται σε ισχυρές απόψεις ή ιδανικά. Ο στόχος είναι το έργο να ωφελεί το φυσικό περιβάλλον και το κοινό, όπως οι ομάδες διάσωσης, ο Ερυθρός Σταυρός και οι πρόσκοποι, αλλά να μην προωθεί τα οικονομικά συμφέροντα ατόμων ή εταιρειών.

"Βοηθώντας να φτιαχτούν μονοπάτια στην Ισλανδία μου δίδαξε πολλά για τις διαφορές τεχνικές, την ομαδική εργασία και τον αυτοσχεδιασμό αλλά και την εκτίμηση όσων κάνουν σκληρή δουλειά, για να φτιάξουν ένα καλοφτιαγμένο μονοπάτι".

Chris, 28 ετών, Ισλανδία, τεχνικός υδατοκαλλιέργειας

Η εθελοντική εργασία προς όφελος της φύσης είναι γνωστή σε πολλά μέρη του κόσμου. Χωρίς τη βοήθεια των εθελοντών, οι στόχοι της διατήρησης δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν σε πολλούς τομείς. Οι εθελοντές εκτελούν πρακτικές εργασίες και διαθέτουν πολλές γνώσεις που αποκτούν και μοιράζονται. Οι εθελοντές συχνά εκτελούν εργασίες που διαφορετικά δεν θα γίνονταν. Η Ομοσπονδία Europarc έχει καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση της ποιότητας της εθελοντικής εργασίας σε προστατευόμενες περιοχές στην Ευρώπη, και υπάρχει περιγραφή του ορισμού της εθελοντικής εργασίας στην Υπηρεσία Περιβάλλοντος σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς.

Περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο του Οργανισμού Περιβάλλοντος της Ισλανδίας.

Διαγενεακή δραστηριότητα σχετικά με τις βιώσιμες πόλεις με τη χρήση τουβλιών LEGO σε σχολείο στη Λουσαδά της Πορτογαλίας

Περιβαλλοντική ερμηνευτική ξενάγηση με ηλικιωμένους σε ένα αυτοφυές δάσος στη Λουσαδά της Πορτογαλίας

11

Θέματα υγείας και ασφάλειας

Η προτεραιότητα στην υγεία και την ασφάλεια εξασφαλίζει μια θετική εμπειρία για τους ηλικιωμένους, τους επικεφαλής των ομάδων και ενισχύει την ποιότητα των οργανώσεων. Έτσι, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες οι εθελοντές μπορούν να έχουν πλήρη πρόσβαση στις πληροφορίες ασφαλείας, ώστε να είναι ενήμεροι και υπεύθυνοι για τα πράγματα που εξαρτώνται από αυτούς και από την οργάνωση.

Προκειμένου ο εθελοντισμός να πραγματοποιείται με ασφάλεια, είναι σημαντικό οι εθελοντές να ακολουθούν μια σειρά κανόνων και κατευθυντήριων γραμμών για την πρόληψη ατυχημάτων ή περιστατικών σε εργασίες που μπορεί να ενέχουν κάποιο αυξημένο κίνδυνο. Όταν τα προγράμματα εθελοντισμού περιλαμβάνουν τη χρήση εργαλείων εργασίας, ο τρόπος λειτουργίας τους πρέπει να παρουσιάζεται στον εθελοντή με σαφή και λεπτομερή τρόπο.

- Για άλλη μια φορά, ανάλογα με το είδος της οργάνωσης και του εθελοντισμού, η εφαρμογή της κατάρτισης μπορεί να έχει βαρύνουσα σημασία όχι μόνο για την ασφάλεια

των εθελοντών, αλλά και για την ποιότητα του έργου που επιτελείται.

- Η ομάδα συντονισμού, όταν ο οργανισμός παρέχει τέτοιες θέσεις, πρέπει να είναι πλήρως διαθέσιμη για οποιαδήποτε περαιτέρω διευκρίνιση στον εθελοντή σχετικά με τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας του εθελοντικού προγράμματος.

- Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υποβολής αίτησης ή/και πρόσληψης, ο εθελοντής πρέπει να αποκαλύψει την ιατρική του κατάσταση με υπεύθυνο τρόπο, ώστε να διασφαλιστεί ότι η οργάνωση γνωρίζει κάθε είδους κατάσταση που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής από την ομάδα συντονισμού, όπως η ύπαρξη αυτοάνοσου νοσήματος (π.χ. ρευματοειδής αρθρίτιδα) ή χρόνιας νόσου (π.χ. στεφανιαία νόσος).

- Εάν ο εθελοντής είναι άρρωστος, πρέπει να διασφαλίσει ότι έχει μαζί του την απαραίτητη και επαρκή φαρμακευτική αγωγή για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο θα εκτελέσει το έργο.

- Ο εθελοντής πρέπει να ενημερώνει τον οργανισμό για τυχόν τροφικές ή περιβαλλοντικές αλλεργίες ή/και δυσανεξίες. Εκτός από την αποφυγή περιπτώσεων αλλεργικών αντιδράσεων που μπορεί να απαιτήσουν ιατρική βοήθεια, μπορεί επίσης να διευκολύνει την εσωτερική καταγραφή στον οργανισμό.
- Ο εθελοντής δεν πρέπει ποτέ να εργάζεται μόνος του, καθώς γενικά συνοδεύεται από ένα μέλος της ομάδας και έναν επικεφαλής (ή συντονιστή), ο οποίος μπορεί ιδανικά να είναι εκπαιδευμένος στις πρώτες βοήθειες, ειδικά όταν πρόκειται για εθελοντικά προγράμματα σε εξωτερικούς χώρους.
- Ο επικεφαλής ή ο συντονιστής της ομάδας θα πρέπει να έχει ένα τηλέφωνο για να καλέσει τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης εάν χρειαστεί.
- Ο εθελοντής πρέπει να ενημερωθεί εάν θα καλύπτεται από ασφάλιση. Ανάλογα με την οργάνωση, αυτή μπορεί να είναι ευθύνη του ίδιου του εθελοντή, στην οποία υπάρχει υποχρέωση να συνάψει ασφάλιση ατυχήματος, ή μπορεί να την εγγυάται η ίδια η οργάνωση. Υπάρχουν επίσης ορισμένοι φορείς που δεν απαιτούν κανενός είδους ασφάλιση, ωστόσο ο εθελοντής πρέπει να γνωρίζει τις συνέπειες που μπορεί να έχει αυτό σε περίπτωση προβλήματος υγείας ή ατυχήματος.
- Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν εθνικό σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, το οποίο παρέχει υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης στους πολίτες και τους κατοίκους της χώρας. Τα προγράμματα πράσινου εθελοντισμού θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εθελοντές τους γνωρίζουν τα δικαιώματά τους για πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης στο πλαίσιο αυτού του συστήματος. Συνιστάται ο εθελοντής να έχει μαζί του/της την Ευρωπαϊκή Κάρτα Ασφάλισης Υγείας, εάν είναι Ευρωπαίος πολίτης, ώστε σε περίπτωση που χρειαστεί ιατρική περίθαλψη να μειωθούν τα έξοδα νοσηλείας,
- Κάθε ευρωπαϊκή χώρα, αν και έχει κάποιες οριζόντιες κατευθυντήριες γραμμές ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με θέματα υγείας και ασφάλειας στην εθελοντική εργασία, έχει διαφορές στη ρύθμιση και τη νομοθεσία σε κυβερνητικό επίπεδο. Συνεπώς, είναι σημαντικό ο εθελοντής να είναι σωστά ενημερωμένος για όλα τα θέματα υγείας και ασφάλειας του οργανισμού με τον οποίο προτίθεται να συνεργαστεί.

Οι κατευθυντήριες γραμμές που παρουσιάζονται παραπάνω καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος των προγραμμάτων εθε-

λοντισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ωστόσο είναι σημαντικό ο εθελοντής να συμβουλευτεί τις ειδικές κατευθυντήριες γραμμές/κανονισμούς κάθε ευρωπαϊκής χώρας και κάθε οργανισμού προώθησης. Για παράδειγμα, όσον αφορά τη Δανία, στόχος του νόμου για το εργασιακό περιβάλλον είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς και υγιούς φυσικού και ψυχικού εργασιακού περιβάλλοντος για όλους. Οι κανόνες του νόμου εφαρμόζονται επομένως σε όλους όσοι "εργάζονται" - ακόμη και αν πρόκειται για εθελοντική εργασία και ανεξάρτητα από το αν αυτή ασκείται υπό την αιγίδα μιας ένωσης, ενός δήμου ή ενός τρίτου φορέα. Η νομοθεσία για την υγεία και την ασφάλεια στην εθελοντική εργασία στη Δανία υπόκειται σε ορισμένες απαιτήσεις, όπως η διάταξη του χώρου εργασίας, ο τρόπος εκτέλεσης της εργασίας και ο τρόπος χρήσης του τεχνικού εξοπλισμού. Υπάρχουν επίσης απαιτήσεις που διασφαλίζουν ότι οι εθελοντές δεν διατρέχουν κίνδυνο τραυματισμού σε σχέση με την εθελοντική τους εργασία. Παρά την εν λόγω εθνική νομοθεσία, υπάρχουν οργανώσεις όπως η Grandparents' Climate Action στο Aarhus στη Δανία που, αν και περιλαμβάνουν πολίτες σε δράσεις πολιτών, δεν απαιτούν τον ίδιο τύπο εξειδίκευσης όσον αφορά τα θέματα υγείας και ασφάλειας, δεδομένου ότι η συμμετοχή των εθελοντών έχει μεγαλύτερη ακτιβιστική έκφραση και λιγότερο πρακτική εργασία (όπως, για παράδειγμα, φυτεύσεις, κατασκευή μονοπατιών κ.λπ.). Στην Ισλανδία, όλοι οι εθελοντές θα πρέπει να συμφωνήσουν σε μια γενική κατευθυντήρια γραμμή για την υγεία και την ασφάλεια.

Συνεπώς, είναι σαφές ότι ο επικεφαλής της ομάδας ή/και η ομάδα συντονισμού πρέπει να ενημερώνει λεπτομερώς τους εθελοντές για τους όρους που σχετίζονται με θέματα υγείας και ασφάλειας, λαμβάνοντας υπόψη τη χώρα στην οποία δραστηριοποιείται, καθώς και την πολιτική της ίδιας της οργάνωσης.

Διαγενεακή δραστηριότητα για τη φύση και τις τοπικές παραδόσεις στη Λουσάδα της Πορτογαλίας

12

Αναφορές

World Health Organization (2002). Active Ageing: A Policy Framework. World Health Organization.

European Union (2019). Ageing Europe – Looking at the Lives of Older People in the EU. Eurostat – Statistical Books.

Avramov, D. & Maskova, M. (2003). Active ageing in Europe – Volume 1. Council of Europe.

European Youth Forum (2012). Volunteering Charter – European Charter on the Rights and Responsibilities of Volunteers. Bruxelles, Belgium.

Fernandes, A., Forte, T., Santinha, G., Diogo, S. & Alves, F. (2021). Active Aging Governance and Challenges at the Local Level. *Geriatrics*, 6(3), 64.

World Health Organization (2007). Global Age-Friendly Cities: A Guide. World Health Organization.

Grieger, K. & Cummings, C. (2022). Informing environmental health and risk priorities through local outreach and extension. *Environment Systems and Decisions*, 42(3), 388-401.

United Nations Economic Commission for Europe (2021). Guidelines for Mainstreaming Ageing. Geneva

The Swedish National Institute of Public Health (2007). Healthy Ageing: A Challenge for Europe. Swedish National Institute of Public Health.

Jax, K., Calestanib, M., Chanc, K. M., Eserd, U., Keunee, H., Muracaf, B., Brieng, L., Potthasth, T. & Wittmer, L. (2018). Caring for nature matters: a relational approach for understanding nature's contributions to human well-being. *Current opinion in environmental sustainability*, 35, 22-29.

Pillemer, K., Wells, N. M., Meador, R., Schultz, L., Henderson, C. & Cope, M. T. (2017). Engaging Older Adults in Environmental Volunteerism: The Retirees in Service to the Environment Program. *The Gerontologist*, 57(2), 367-375.

Liotta, G., Canhao, H., Cenko, F., Cuttini, R., Vellone, E., Illario, M., Kardas, P., Poscia, A., Sousa, R., Palmobi, L. & Marazzis, M. (2018). Active Ageing in Europe: Adding Healthy Life to Years. *Frontiers in Medicine*, 5.

Marques, A. M., Silva, M. G., Cerqueira, A., Bonança, Í. & Argüello, P. (2014). Are Social Representations of Positive Ageing Really Effective? The Ageing Process Through the Eyes of Elderly. *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 2(2), 147-160.

Mattijssen, T. J. M. (2022). A Synthesis on Active Citizenship in European Nature Conservation: Social and Environmental Impacts, Democratic Tensions, and Governance Implications.

Ecology and Society, 27(2).

Measham, T. G. & Barnet, G. B. (2007). Environmental Volunteering: Motivations, Modes and Outcomes. *Australian geographer*, 39(4), 537-552.

Miles, I, Sullivan, W. C. & Kuo, F. E. (1998). Ecological restoration Volunteers: The Benefits of Participation. *Urban Ecosystems*, 2, 27-4.

Morgan, T., Wiles, J. L., Park, H. & Moeke-Maxwell, T. (2019). Social Connectedness: What Matters to Older People?. *Ageing and Society*, 41(5), 1126-1144..

Narushima, M., Liu, J. & Diestelkamp, N. (2018). Lifelong Learning in Active Ageing Discourse: Its Conserving Effect on Wellbeing, Health and Vulnerability. *Ageing & Society*, 38(4), 651-675.

Pillemer, K. & Cope, M. T. (2021) Older People and Action on Climate Change: A Powerful but Underutilized Resource. V: HelpAge International

Sarfati, H. (2018). OECD. Preventing ageing unequally. Paris, Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017. 253 pp. ISBN 978-92-64-27907-0.

Shmotkin D., Blumstein T. & Modan B. (2003). Beyond Keeping Active: Concomitants of Being a Volunteer in Old-Old Age. *Psychology and Aging*, 18(3), 602-607.

Auckland Council. (2021). Tāmaki Makaurau Tauawhi Kauramātua: Age-friendly Auckland. Mahere mahi - Action plan 2022-2027. Auckland: Auckland Council

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (2011). The Legal Framework for Volunteering in Emergencies. Geneva.

Thois P. A. & Hewitt, L. N. (2001). Volunteer Work and Well-Being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42(2), 115-131.

World Health Organization (2020). UN Decade of Healthy Ageing: Plan of Action. 2021-2030. World Health Organization.

Widjaja, E. (2010) Motivation Behind Volunteerism. CMC Senior Theses. Paper 4.

Παράρτημα

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις ενός εθελοντή:

ΧΑΡΤΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Ευρωπαϊκός χάρτης για τα δικαιώματα και τις ευθύνες των εθελοντών

Άρθρο 9 Κάθε εθελοντής δικαιούται την επιστροφή των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε σε σχέση με την εθελοντική δραστηριότητα, με σεβασμό των διαφορετικών επιπέδων επιστροφής που προκύπτουν από την ποικιλομορφία των εθελοντικών δραστηριοτήτων. Οι εν λόγω επιστροφές εξαιρούνται από κάθε μορφή φορολογίας.

Άρθρο 10 Κάθε εθελοντής δικαιούται να αντιμετωπίζεται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, αρχές, τα πρότυπα και τους στόχους των πολιτικών για τον εθελοντισμό.

Άρθρο 11 Κάθε εθελοντής δικαιούται μια συνεκτική περιγραφή καθηκόντων που του επιτρέπει να υλοποιήσει την εθελοντική δραστηριότητα με σαφή κατανόηση των σκοπών και των στόχων της. Η περιγραφή των καθηκόντων θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να αναπτύσσεται και να συμφωνείται από κοινού μεταξύ του παρόχου εθελοντισμού και του εθελοντή και, εάν χρειάζεται, να επικαιροποιείται κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας. Επιπλέον, θα πρέπει να οριστεί στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθελοντών. (Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 7) Βλέπε άρθρο 28 Οι εθελοντές και το έμμισθο προσωπικό έχουν συμπληρωματικούς ρόλους και οι πάροχοι εθελοντισμού πρέπει να διασφαλίζουν την καλή συνεργασία μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών προσωπικού.

Άρθρο 12 Κάθε εθελοντής δικαιούται υποστήριξη και ανατροφοδότηση καθ' όλη τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας. Αυτό περιλαμβάνει την προετοιμασία της δραστηριότητας, την προσωπική καθοδήγηση και βοήθεια κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της δραστηριότητας, την κατάλληλη αξιολόγηση και ενημέρωση μετά τη δραστηριότητα και την πλήρη υποστήριξη για την υλοποίηση των απαιτούμενων δραστηριοτήτων παρακολούθησης.

Άρθρο 13 Κάθε εθελοντής έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με την εθελοντική δραστηριότητα στο καταλληλότερο επίπεδο. Επιπλέον, κάθε εθελοντής θα πρέπει να έχει πρόσβαση στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων των οργανώσεων. Κάθε εθελοντής θα πρέπει να έχει κάποια κυριότητα του έργου μέσω της συναπόφασης στην υλοποίηση της διαδικασίας και του δικαιώματος συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες που σχετίζονται με το έργο.

Δικαιώματα των παρόχων υπηρεσιών εθελοντισμού

Άρθρο 24 Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και ομάδες, που είναι ανεξάρτητες, αυτοδιοικούνται καθώς και άλλοι μη κερδοσκοπικοί φορείς ή δημόσιες αρχές που παρέχουν ευκαιρίες εθελοντισμού, δικαιούνται το καθεστώς του παρόχου εθελοντισμού.

Άρθρο 25 Οι πάροχοι εθελοντισμού δικαιούνται ένα σταθερό και βιώσιμο πλαίσιο στήριξης και ένα ευνοϊκό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων κατάλληλων δομών χρηματοδότησης που παρέχουν προσβάσιμη, βιώσιμη και ευέλικτη χρηματοδότηση.

Άρθρο 26 Οι πάροχοι εθελοντισμού έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα στον τομέα του εθελοντισμού, εκπροσωπώντας τα συμφέροντα και τις ανάγκες των εθελοντών. Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρογνωμοσύνη των παρόχων εθελοντισμού, ως οι φορείς που βρίσκονται πιο κοντά στον εθελοντή, πρέπει να ζητείται η γνώμη τους για θέματα που αφορούν την πολιτική ή τη νομοθεσία για τον τομέα του εθελοντισμού σε όλα τα επίπεδα.

Άρθρο 27 Οι πάροχοι υπηρεσιών εθελοντισμού δεν θα πρέπει να φορολογούνται για το εισόδημά τους.

Άρθρο 28 Οι πάροχοι εθελοντισμού επιλέγουν τους εθελοντές σύμφωνα με την αποστολή και το όραμά τους, καθώς και τις ειδικές δεξιότητες και το προφίλ των εθελοντών, εάν ορισμένες δραστηριότητες εθελοντισμού τις απαιτούν.

Αρμοδιότητες των παρόχων εθελοντισμού

Βασικές αρμοδιότητες

Άρθρο 29 Οι πάροχοι εθελοντισμού δεσμεύονται να αναπτύξουν πολιτική εθελοντισμού που σέβεται τα δικαιώματα

του εθελοντή.

Άρθρο 30 Οι πάροχοι εθελοντισμού πρέπει να γνωρίζουν το ισχύον νομικό πλαίσιο για τον εθελοντισμό και να επαληθεύουν τις νομικές πτυχές που αφορούν την υλοποίηση της εθελοντικής δραστηριότητας.

Άρθρο 31 Οι πάροχοι εθελοντισμού διασφαλίζουν την ελαχιστοποίηση των κινδύνων και παρέχουν σαφείς οδηγίες για τον εθελοντή. Στο πλαίσιο αυτό, ο πάροχος δεσμεύεται να δημιουργήσει το ασφαλέστερο δυνατό περιβάλλον για τον εθελοντή και να παρέχει πλήρη ενημέρωση σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους που συνδέονται με την εθελοντική δραστηριότητα.

Άρθρο 32 Οι πάροχοι εθελοντισμού προσφέρουν ισότιμη και διαφανή πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες εθελοντισμού, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθελοντών.

Άρθρο 33 Οι πάροχοι εθελοντισμού θέτουν σε εφαρμογή ισότιμες διαδικασίες πρόσληψης χωρίς αποκλεισμούς για τις δραστηριότητες εθελοντισμού. Εντοπίζουν τα εμπόδια και αναπτύσσουν μέτρα για την υπέρβασή τους, προκειμένου να εμπλέξουν διαφορετικές ομάδες.

Άρθρο 34 Οι πάροχοι εθελοντισμού εξασφαλίζουν υποδομή για την παροχή ασφάλισης που καλύπτει την κοινωνική προστασία υπό μορφή υγειονομικής περίθαλψης και ασφάλισης αστικής ευθύνης για τον εθελοντή κατά τη διάρκεια της εθελοντικής δραστηριότητας.

Άρθρο 35 Οι πάροχοι εθελοντισμού προωθούν τον εθελοντισμό και τα οφέλη του για την κοινωνία και το άτομο.

www.grey4green.eu

**Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν. Αριθμός έργου: 2021-1-DK01-KA220-ADU-000026601